

**ORTAOKUL 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DEMİR VE KÖMÜR
KAVRAMINA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI**

Ömer Efkan Kuzucu

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 (üç) ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ömer Efkân
Soyadı : KUZUCU
Bölümü : Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
İmza :
Teslim tarihi :/08/2019

TEZİN

Türkçe Adı : Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Demir ve Kömür Kavramına
Yönelik Metaforik Algıları

İngilizce Adı : Metaphoric Perceptions of Sixth Grade Students of Secondary
School for Concepts of Iron and Coal

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ömer Efkan KUZUCU

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ömer Efkan KUZUCU tarafından hazırlanan “Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Demir ve Kömür Kavramına Yönelik Metaforik Algıları” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Sosyal Bilimler ve Türkçe Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Bahadır KILCAN

Sosyal Bilimler ve Türkçe Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf İNEL

Sosyal Bilimler ve Türkçe Anabilim Dalı, Uşak Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 01/08/2019

Bu tezin Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

Ođlum Yađız KUZUCU'ya...

TEŞEKKÜR

Çalışmanın bu noktaya gelmesinde emeğini hiçbir zaman esirgemeyen, tez danışmanım hocam Prof. Dr. Turhan ÇETİN'e ve tez dönemimde bana yol gösteren Doç. Dr. Osman ÇEPNİ'ye, tavsiyeleriyle çalışmama katkıda bulunan Doç. Dr. Bahadır KILCAN'a, bu günlere gelmemde büyük emeği olan, desteklerini esirgemeyen değerli aileme, bu süreçte kendilerini ihmal ettiğim kıymetli eşime ve biricik oğluma teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın uygulama aşamasında desteklerini esiremeyen öğretmen arkadaşlarıma ve öğrencilerime ayrıca teşekkür ediyorum.

Ömer Efkan KUZUCU

Ankara, 2019

**ORTAOKUL 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DEMİR VE KÖMÜR
KAVRAMINA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Ömer Efkân Kuzucu
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ağustos, 2019**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin demir ve kömür kavramına ilişkin algılarını metafor analizi yoluyla belirlemektir. Araştırmaya maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi dikkate alınarak 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, Zonguldak ilinde yer alan üç adet devlet ortaokulu ile Karabük ilinde yer alan iki adet devlet ortaokulunda öğrenim gören toplam 141 öğrenci katılmıştır. Çalışmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmış ve veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın verileri, mecazlar yoluyla veri toplama formu ve katılımcıların verilen kavrama yönelik ortaya koydukları metafora ait görsel dokümanlardır. Katılımcılara verilen formlarda önlü arkalı olmak üzere, formun bir yüzünde öğrencilerin “Demir ...’ya benzer; çünkü” ifadesi diğer yüzünde ise “Kömür ...’ya benzer; çünkü” ifadeleri ile görsel tanımlama çizimleri için bir bölüm yer almıştır. Yapılan araştırma sonucunda araştırmaya katılan 141 öğrenci toplam kömür ve demir kavramlarına ait 162 adet geçerli metafor geliştirmişlerdir. Kömür ve demir metaforlarının, ortak özellikleri dikkate alınarak 9 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda; Zonguldak ilindeki katılımcıların “kömür” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde çoğunluğun kömürü “geçim kaynağı olarak” algıladıkları sonucu çıkmıştır. Aynı il için katılımcılar “demir” kavramını “niteliği açısından” değerlendirmişlerdir. Araştırmaya Karabük ilinden katılanların çoğunluğu ise “kömür” kavramını “hayati açıdan” değerlendirmiş olup maden kazaları sonucunda yaşananlara dikkat çekmiştir. Aynı il için “demir” kavramına yönelik geliştirilen metaforlar incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun demiri “niteliği bakımından” değerlendirdiği görülmekte ayrıca önemli bir kısmı ise demiri “geçim kaynağı” olarak değerlendirmişlerdir. Bu sonuca göre Kardemir’in Karabük için önemli bir istihdam alanı olarak gördükleri sonucu çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : Kömür,demir, metafor, sosyal bilgiler, metaforik algı.
Sayfa Adedi : 68
Danışman : Prof. Dr. Turhan ÇETİN

**METAPHORIC PERCEPTIONS OF SIXTH GRADE STUDENTS OF
SECONDARY SCHOOL FOR CONCEPTS OF IRON AND COAL
(M.S. Thesis)**

Ömer Efkan Kuzucu

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

August, 2019

ABSTRACT

The aim of this study is to identify perceptions of sixth grade students of middle school for concepts of iron and coal through metaphor analysis. By taking maximum variation sampling method into consideration, a total of 141 students attended three public secondary schools in Zonguldak and two public secondary schools in Karabük. Phenomenology pattern was used in the study and the data were analyzed with content analysis technique. The data of the research includes data gathering form through metaphors and visual documents belonging to metaphor presented by participants for given concept. There is a part for students to draw visual depictions and for expressions of the students that “Coal resembles to Because...” on one side and “Iron resembles to because.....” on the other side of the form given to the participants which is both-sided. At the end of the research, 141 students participating in the research created 162 valid metaphors for conceptions of coal and iron. Coal and iron metaphors were gathered under nine different conceptual categories considering their common characteristics. At the end of the research, when the metaphors for coal conception generated by participants from Zonguldak were analyzed, it was understood that most of them perceived “coal” as a “livelihood”. The participants in Zonguldak again evaluated the concept “coal” in terms of its “quality”. Most of the participants from Karabük evaluated the concept “coal” as “vital” and pointed out experiences as a result of mine accidents. In the same province, when metaphors for the concept “iron” were analyzed, it was understood that most of the participants evaluated iron in terms of its “quality” and also a great part of the participants evaluated the iron as a

“livelihood”. According to this result, it was understood that Kardemir Factory was seen as a significant area of employment in Karabük.

Key Words : Coal, iron, metaphor, social studies, metaphoric perceptions.
PageNumber : 68
Supervisor : Prof. Dr. Turhan ÇETİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi.....	2
Sayıtlar.....	3
Sınırlılıklar.....	3
BÖLÜM II	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4

Kömür Kavramı.....	4
Demir Kavramı	7
Sosyal Bilgiler’ de Kömür ve Demir	8
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	9
Araştırma Modeli.....	9
Çalışma Grubu.....	9
Veri Toplama Araçları	10
Mecazlar Yoluyla Veri Toplama Formu	10
Doküman İncelemesi	11
Uygulama Aşaması.....	11
Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	11
Kodlama ve Ayıklama Aşaması	12
Örnek Metafor Derleme Aşaması	12
Kategori Geliştirme Aşaması.....	12
Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılma Aşaması.....	13
BÖLÜM IV	
BULGULAR	14
Zonguldak İlinde Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar.....	14
Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri.....	15
Zonguldak İlinde Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar	23
Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri.....	24
Karabük İlinde Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar	30

Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri.....	31
Karabük İlinde Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar	45
Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri.....	46
BÖLÜM V	
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	55
Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma	55
Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma	56
Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma	56
Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma	57
Öneriler.....	57
KAYNAKLAR	58
EKLER.....	63
Ek 1. Araştırmanın Uygulanması İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Elektronik İmzalı İzin Belgesi	64
Ek 2. Araştırmanın Uygulanması İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Elektronik İmzalı İzin Belgesi	65
Ek 3. Kişisel Veri Toplama Formu	66
Ek 4. Metaforlar Yoluyla Kömür Kavramına İlişkin Veri Toplama Formu	67
Ek 5. Metaforlar Yoluyla Demir Kavramına İlişkin Veri Toplama Formu	68

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programında Doğal Kaynaklar İle İlgili Verilecek Kazanımlar, Değerler Ve Beceriler</i>	8
Tablo 2. <i>Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar</i>	14
Tablo 3. <i>Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri</i>	15
Tablo 4. <i>Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar</i>	23
Tablo 5. <i>Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri</i>	24
Tablo 6. <i>Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar</i>	30
Tablo 7. <i>Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri</i>	31
Tablo 8. <i>Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar</i>	45
Tablo 9. <i>Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri</i>	46

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. ZİK11 katılımcıya ait “para” görseli	16
Şekil 2. ZİK31 katılımcıya ait “ekmek” görseli.....	16
Şekil 3. ZİK1 katılımcıya ait “odun” görseli.....	17
Şekil 4. ZİK26 katılımcıya ait “zaman” görseli	18
Şekil 5. ZİK21 katılımcıya ait “emek” görseli	19
Şekil 6. ZİK30 katılımcıya ait “kalp” görseli.....	19
Şekil 7. ZİK24 katılımcıya ait “ölüm” görseli.....	20
Şekil 8. ZİK14 katılımcıya ait “ölüm” görseli.....	21
Şekil 9. ZİK19 katılımcıya ait “mutluluk” görseli.....	22
Şekil 10. ZİK2 katılımcıya ait “anne” görseli.....	22
Şekil 11. ZİK18 katılımcıya ait “insan” görseli	25
Şekil 12. ZİK5 katılımcıya ait “insan” görseli	25
Şekil 13. ZİK3 katılımcıya ait “başarı” görseli	26
Şekil 14. ZİK51 katılımcıya ait “yuva” görseli	27
Şekil 15. ZİK15 katılımcıya ait “para” görseli	28
Şekil 16. ZİK6 katılımcıya ait “para” görseli	28
Şekil 17. ZİK12 katılımcıya ait “ölüm” görseli.....	29
Şekil 18. KİK9 katılımcıya ait “ölüm” görseli	32
Şekil 19. KİK13 katılımcıya ait “ölüm” görseli	33
Şekil 20. KİK33 katılımcıya ait “taş” görseli.....	34
Şekil 21. KİK35 katılımcıya ait “siyah tebeşir” görseli.....	35

Şekil 22. KİK1 katılımcıya ait “güneş” görseli.....	36
Şekil 23. KİK7 katılımcıya ait “sağlık” görseli.....	37
Şekil 24. KİK3 katılımcıya ait “ekmek” görseli	38
Şekil 25. KİK21 katılımcıya ait “para” görseli.....	39
Şekil 26. KİK2 katılımcıya ait “sevgi” görseli	40
Şekil 27. KİK17 katılımcıya ait “kardeşlik” görseli.....	41
Şekil 28. KİK41 katılımcıya ait “emek” görseli	42
Şekil 29. KİK19 katılımcıya ait “işçi” görseli.....	43
Şekil 30. KİK16 katılımcıya ait “Zonguldak” görseli	44
Şekil 31. KİK14 katılımcıya ait “Zonguldak” görseli	44
Şekil 32. KİK10 katılımcıya ait “aile” görseli	47
Şekil 33. KİK12 katılımcıya ait “vatan” görseli	47
Şekil 34. KİK48 katılımcıya ait “para” görseli.....	48
Şekil 35. KİK40 katılımcıya ait “canla başla çalışmak” görseli	49
Şekil 36. KİK11 katılımcıya ait “emek” görseli	50
Şekil 37. KİK43 katılımcıya ait “emek” görseli	51
Şekil 38. KİK45 katılımcıya ait “savaş” görseli	52
Şekil 39. KİK30 katılımcıya ait “güneş” görseli.....	53
Şekil 40. KİK71 katılımcıya ait “güvenlik” görseli.....	54
Şekil 41. KİK38 katılımcıya ait “hayatımızın %80’i” görseli.....	54

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri
TMMOB	Türkiye Mühendisler ve Mimar Odaları Birliği
TTK	Türkiye Taşkömürü Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problem durumuna, amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Şahin, Doğanay ve Özcan (2007)'a göre “Türkiye arazisi, çeşitli jeolojik dönemlerde, değişik tektonik olaylara uğramıştır. Onun için bu dönemlerde ki ortamlarda ülkemizde çok çeşitli madenler olmuştur.” Bir ülkede madenler ve enerji kaynakları ekonominin temelini oluşturur ve ekonomik gelişmeyi sağlayan sanayileşmenin gelişimi ve verimliliği madenler ve enerji kaynaklarıyla mümkündür (Karabağ ve Şahin, 2011, s. 253). Enerji kaynağı olarak kullanılan maden kömürü de ekonomik gelişmeyi sağlayan madenler arasında başta gelmektedir. Sanayi devrimiyle birlikte önem kazanan kömürün enerji kaynağı olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ülkeler için önemi giderek artmıştır. Bir diğer önem arz eden madenlerden biri de demirdir. Yaşamımızın her alanında faydalandığımız bu maden, Tezcan (2007)'a göre günümüzde insanların güvenlik içinde ve konforlu yaşamı için gerekli olan metaller içinde en çok kullanılan ürünlerin başında gelmektedir. Ekonomik faaliyetler içerisinde yer alan madencilik ve buna bağlı olarak gelişen sanayi kolları Türkiye ekonomisi için de önemli yer tutmaktadır. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersi kaynaklar – ekonomik faaliyetler ilişkisini ortaya koyması bakımından kıymetlidir. Öğrencilerin yaşadıkları bölgedeki kaynakların varlığı, bu kaynakların değerlendirilmesi ve kaynakların sınırlılığı konusunda farkındalığının oluşması ülke kalkınmasının gerçekleşmesi bakımından önemlidir. Bu düşünce ile sosyal bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Ekonomik faaliyetlerde önemli bir yer tutan “kömür” ve “demir” özellikle çıkarıldıkları veya işletildikleri bölgeleri bir hayli etkilemiştir. Bu etkileme

ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel alanlarda görülmüştür. Yapılan çalışmada Zonguldak ilinde çıkarılan kömür madeninin ve Karabük ilinde işletilen demir madeninin insan hayatı üzerindeki etkileri, katılımcıların yaşadıkları bölgelerde var olan ekonomik faaliyetlere karşı bakış açıları ve değerlendirmeleri tespit edilmek istenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul 6. Sınıf öğrencilerinin demir ve kömür kavramlarına ilişkin algılarını metafor analizi yoluyla belirlemektir. Bu çalışma ile 6. Sınıf öğrencilerin “kömür” ve “demir” kavramlarına yönelik geliştirdikleri metaforlar ve çizdikleri karikatür/resimler incelenecektir. Yapılacak olan bu çalışma ile aşağıda verilen sorulara cevap aranmıştır.

1. 6. Sınıf öğrencilerinin “kömür” ve “demir” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar nelerdir?
2. 6. Sınıf öğrencilerini tarafından geliştirilen metaforlar, ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
3. Farklı illerdeki katılımcıların “kömür” ve “demir” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler eğitiminde doğal kaynaklar içerisinde yer alan “kömür” ve “demir” kavramlarına yönelik akademik çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Bu araştırma gerek literatüre katkı sağlamak gerekse ileride yapılacak çalışmalar için yol göstermesi açısından yardımcı olması bakımından özgünlük taşımaktadır. Metaforlar soyut ve karmaşık olan kavramları somut olgularla karşılaştırarak kavramın bilinmeyen yönlerine ilişkin yeni bir anlayış geliştirmeyi sağlar (Ocak ve Gündüz, 2006). Özellikle metaforların, öğrencilerin zor kavram ve terimleri daha net bir şekilde anlamalarına yardımcı olarak, soyut kavramları zihinlerinde somutlaştırma ve görselleştirme olanağı sağladığı düşünülmektedir. Bu durum öncelikle eğitim alanında olmak üzere değişik disiplinlerde metaforlar kullanılarak pek çok kavram üzerinde çalışma yapılmasında etkili olmuştur (Aydın ve Pehlivan, 2010; Boydak ve Demir, 2011; Çalışkan, 2013; Çetin, Çepni, Güneş ve Kılcan, 2015; Geçit ve Genç, 2011; Karakuş, 2013; Döş, 2010; İbret ve Aydınöz, 2010).

2011; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Sadık ve Sarı, 2012; Yazıcı, 2012). Bu nedenle bu çalışmanın sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin demir ve kömür kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi amaçlanmıştır olup 6. sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarına incelendiğinde 6. sınıf öğretim programında "ülkemin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir" kazanımı yer almaktadır. Bu kazanım doğrultusunda Sosyal Bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabı incelendiğinde, öğrencilere doğal kaynakları tanımaları ve bu kaynakların ülke ekonomisindeki yeri ve önemi konusunda bilgilenmeleri, madenlerin çıkarıldıkları yerler ve kullanım alanları tanıtılması ve sanayinin ülke kalkınmasındaki öneminin kavratılması istenmiştir (Güven, Karakaya ve Midilli 2017). Bu açıdan düşünüldüğünde çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan altıncı sınıf öğrencilerinin araştırma kapsamında samimi davrandıkları,
2. Araştırma kapsamına alınan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “ülkemin kaynakları” ünitesine aynı oranda ağırlık verdiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir.
2. Zonguldak ve Karabük illerindeki beş ortaokulda 6.sınıfa devam eden 141 tane öğrenci ile sınırlıdır.
3. Çalışmaya katılan altıncı sınıf öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlar ile,
4. Veri toplamak amacıyla kullanılan; mecazlar yoluyla veri toplama formu, doküman analizi yoluyla veri toplamak amacıyla öğrencilerden çizimleri istenilen resimler/karikatürler ile,
5. Katılımcılar tarafından geliştirilen yüksek frekansa sahip metaforlarla ve geliştirilen metaforun gerekçesiyle uyumlu olarak çizilmiş resim/karikatürler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kömür ve demir kavramı hakkında bilgi verilmiştir.

Kömür Kavramı

Yer altı enerji kaynakları arasında önemli bir yeri olan kömür sanayileşme ile birlikte önem kazanmıştır. En eski enerji kaynakları arasında yer almaktadır. Doğanay (1998)'a göre kömür “enerji kaynakları arasında, odundan sonra kullanılış tarihi en eski olanıdır” (s. 9). Kömür, ısınmadan termik santrallere ve sanayide kullanımı bakımından geniş bir alanda fayda sağlamaktadır. Fosil yakıtlar içinde doğada en sık rastlanan kömür olup elektrik, çelik, alüminyum ve çimento üretiminde kullanılmaktadır (Akça, 2014). Tanım olarak Nacomani’ dan aktaran Doğanay (1998)'a göre kömür “havanın serbest oksijeni ile doğrudan doğruya yanabilen, %55 ila %90 – 95 oranında karbon ihtiva eden organik kökenli kayalardır” şeklinde tanımlanmıştır.

Günümüzden 250 milyon yıl önce dünyanın rutubetli ikliminden dolayı var olan çeşitli bitkilerin zamanla yaprakları ve kabukları diplerine düşerek sular içinde asitler meydana getirmektedir. Bu asitler bitki artıklarının bozulmadan tazyike uğrayarak suları sıkılarak zamanla bir takım kimyasal olaylara uğrayarak tabakalar halinde üst üste gelmesinden dolayı uğradığı sertleşme sonucunda kömür meydana geliyordu (Eser 1966).

Doğanay (1998) kömürün sınıflamasını aşağıdaki şekliyle açıklamıştır.

1. Turba: Üçüncü Jeolojik Zaman'ın Kuaterner devrinde oluşan turbalar, gerçek anlamda kömür sayılmayıp, sanayi amaçlı enerji kaynağı olarak, bunların neredeyse bir rolü yoktur.
2. Linyit: Üçüncü Jeolojik Zaman'ın Tersiyer devrinde oluşmuş olup, linyitler önemini termik santralleri yoluyla elektrik enerjisi üretiminde kazanmışlardır.

3. Taşkömürü: Antrasitlerden sonra ekonomik değerleri en yüksek kömürlerdir. Birinci Jeolojik Zaman'ın Devoniyen ve Karbonfiber devrinde oluşmuşlardır. Demir – çelik sanayisinin temelini oluşturmaktadır.

4. Antrasit: Karbon oranı ve ısı değeri en yüksek kömürler olup Jeolojik Zaman'ın Devoniyen ve Karbonfiber devrinde oluşmuşlardır. Ekonomik değeri en yüksek kömürlerdir.

Dünya üzerinde kömür rezervlerinin 310,5 milyar tonu (%34,8) Avrupa-Avrasya ülkelerinde, 288,3 milyar tonu (%32,3) Asya-Pasifik ülkelerinde, 245 milyar tonu (%27,5) Kuzey Amerika ülkelerinde, 33 milyar ton (%3,7) Afrika-Doğu Akdeniz ülkelerinde ve 14,6 milyar ton (%1,6) Orta ve Güney Amerika ülkelerinde bulunmaktadır (T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, t.y.)

Türkiye de ise kömür çeşitliliğine baktığımızda ağırlıklı olarak taşkömürü ve linyitin olduğunu görmekteyiz. Kömür üretiminde linyit ilk sırayı alırken, taş kömürü linyiti takip etmektedir. T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (t.y.)' na göre ülkemiz rezerv ve üretim miktarları açısından linyitte dünya ölçeğinde orta düzeyde, taşkömüründe ise alt düzeyde değerlendirilmektedir. Türkiye de bilinen kömür rezervi 8,3 milyar tondur olup yıllık üretimimiz ise 66 milyon ton civarındadır. Üretimin yaklaşık 53 milyon tonu termik santrallerde, 13 milyon ton kadar ısıtma ve sanayi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Türkiye rezerv bakımından en zengin kömür çeşidi linyittir. Kömür rezervimizin 506 milyon tonu görünür olmak üzere, yaklaşık 1,3 milyar ton taşkömürü ve büyük bölümü görünür rezerv olarak toplam 15,6 milyar ton linyit rezervi bulunmaktadır (Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu [TKİ], 2015, s. 40). Buna bağlı olarak linyit üretimi de diğer kömür çeşitlerine göre fazladır. 2015 TÜİK verilerine göre ülkemizdeki kömür cinslerine göre toplam üretim miktarına (taşkömürü, linyit ve asfaltit) bakıldığında %95'inin linyit, %3'ünün taşkömürü ve %2'sinin de asfaltit kömüründen oluştuğu görüldü. Üretimi yapılan linyitin büyük bir kısmı termik santrallerinde kullanılmaktadır. Bunun yanında linyit sanayide ve konutlarda ısıtma maksatlı tüketilmektedir. 2014 yılında 64,7 milyon ton olan toplam linyit arzının miktar olarak %88,8'i elektrik üretimi maksadıyla termik santrallerde tüketilmiştir (TKİ, 2015, s. 35). Linyitin termik santrallerde kullanımına bakıldığında ve ülkemizin enerji açığı göz önünde bulundurulduğunda linyitin ülkemiz için önemli olduğu söylenebilir.

Ekonomik değeri bakımından linyit ve antrasit arasında bulunan taşkömürü, Türkiye ekonomisi açısından önemli bir konuma sahiptir. Demirin eritilmesi işleminde demir – çelik fabrikalarının vazgeçilmez enerji kaynağıdır.

Karabağ ve Şahin (2011)'e göre ülkemizin bilinen en önemli taşkömürü havzası, Kdz. Ereğli' sinden başlamakta Kastamonu – Azdavay' a kadar 200 km uzunluğunda bir alana yayılan,

Zonguldak taşkömürü havzasıdır. Bu havzada taşkömürünün toplam rezervi 1,123 milyar ton olup, bunun 423 milyar tonu işletilebilir rezervi oluşturmaktadır. Bu havzada yer alan taşkömürü işletmeleri ise Zonguldak' ta Armutçuk, Kozlu, Üzülmüş, Karadon işletmeleri ile Bartın' da ise Amasra işletmeleri yer almaktadır.

Türkiye'nin taşkömürü üretimi, Türkiye taşkömürü ihtiyacını karşılayamamaktadır. Bu kapsamda yurtdışından ithalat yoluna gidilmektedir. 2014 yılında 1833 ton taşkömürü üretimi yapılırken 29816 ton taşkömürü ithal edilmiştir (Türkiye Taş Kömürü Kurumu [TTK], 2015, s.27). Zonguldak havzasındaki taşkömürü üretimi ülke ekonomisine katkısının yanında bölge insanını da etkilemiştir. Bu anlamda Zonguldak bölgesinde önemli bir istihdam alanı oluşturmaktadır.

Geçmişten günümüze bakıldığında Zonguldak ilinin iş sahası açısından en önemli sektörü madencilik olmuştur. Bu sektör içerisinde özel kömür işletmelerinin yanında şehrin kurumu haline gelmiş olan TTK' da geçmişte 45.000' e yakın kişi istihdam edilmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren çeşitli gerekçelerle işçi sayısında azalma meydana gelmiştir. Son yıllara baktığımızda TTK' da yıllık ortalama 1.500 ila 2.000 işçi azalarak günümüzde bu kurumda çalışan işçi sayısı 10.000' in altına düşmüştür (Bülent Ecevit Üniversitesi 2015, s.17)

Türkiye' de 2018 yılı taş kömürü 1.205.240 ton üretim yapılmıştır (TTK, 2018, s.41). Genel kömür üretimi ise 2018 yılında 29.972.439 ton iken satılabilir kömür ise 22.055.701 ton olmuştur (TKİ, 2018, s.54). Üretilen kömürün sektörel dağılımına bakıldığında 2018 yılında 12.6 milyon ton termik santrallerde, 7.4 milyon ton ise ısınma ve sanayi sektöründe satış gerçekleşmiştir (TKİ, 2018, s.58).

Sanayi devrimi ile yıldızı parlayan kömürün önemi gitgide azalmaktadır. Zamanla kömüre alternatif enerji kaynaklarının kullanılmaya başlanması bunda etkili olmuştur. Karabulut (1999)' a göre kömürün diğer enerji kaynakları karşısında eski önemini kaybetmesinde şunlar etkili olmuştur;

1. Taşımacılık: Kömürün hacimli olması taşıma maliyetini diğer enerji kaynaklarına göre artırması,
2. Kalori değeri: Kömür diğer enerji kaynaklarına göre daha düşük bir kaloriye sahip olması,
3. Çevre sorunu: Kömürün çıkarımı ve kullanımının çevre üzerinde tahribata yol açtığı,
4. Hava kirliliği: Yandığında ortaya çıkan duman ve küller havayı ciddi anlamda kirletmesi etkili olmuştur.

Demir Kavramı

Demir madenler arasında en çok kullanım alanına sahip olan madenlerin başında gelir. Sanayinin temelini oluşturarak ülkelerin kalkınmasında da önemli bir role sahiptir. Demir ülkemiz içinde stratejik önem arz eden demir – çeliğin de hammaddesini teşkil eder. Ekonomik faaliyetlerde demirin çıkarılması ve işletilmesi tarih boyunca önemini korumuştur. Tarihte demirin işletilmesi ne dair ilk verilere bakıldığında çok eski bir geçmişe sahip olduğunu görmekteyiz. Doğanay ve Altaş (2013, s.64)’a göre “Demirin ilk kullanımına dair belirtiler, mızrak uçları, bıçak ve süs eşyaları şeklinde olup Sümerlere ve eski Mısırlılara kadar (yaklaşık MÖ 4000 yılları) ulaşmakta olup MÖ 2000 yıllarında ise Mezopotamya ve Anadolu civarında ergitilmiş demirden objelere rastlanmıştır.”Oral’ dan aktaran Doğanay ve Altaş (2013)’ a göre “Çeşitli elementlerle yaptığı oksitler, sülfatlar ve karbonlar gibi bileşikler şeklinde bulunan demirin çeşitli elementlerle yaptığı bu bileşiklere, demir filizi (demir cevheri) denir”.Ülkemiz demir rezervleri Divriği, Bingöl, Kayseri bölgelerinde yoğunlaşmış olup bu cevherlerin yanı sıra Kesikköprü, Balıkesir ve Adapazarı bölgelerinde de değişik büyüklüklerde demir cevheri rezervleri var olup bu rezervlerden belirli oranlarda yapılan üretim entegre demir-çelik tesislerinde kullanılmaktadır(Türkiye Mühendisler ve Mimar Odaları Birliği [TMMOB], 2015, s.16).

Tezcan (2007)’ a göre “Entegre demir çelik üretiminde ana hammadde demir cevheri olup bir demir madeninin cevher olarak değerlendirilebilmesi için işletilmesi ve kullanılmasının ekonomik değerinin olması gerekmektedir”. Oral’ dan aktaran Doğanay ve Altaş (2013)’a göre “Çeşitli elementlerle yaptığı oksitler, sülfatlar ve karbonlar gibi bileşikler şeklinde bulunan demirin çeşitli elementlerle yaptığı bu bileşiklere, demir filizi (demir cevheri) denir”. Ülkeler kalkınmalarını gerçekleştirebilmek için sanayileşmeye ihtiyaç duymaktadır. Sanayileşme ise demir – çelik üretiminden geçmektedir. Bundan dolayı ülkeler demir – çelik üretimine önem vermektedir. Demir – çelik sanayinin başat bir sektör olmasından dolayı, ülke ekonomisi ve sanayisi üzerinde etkisi bir hayli fazla olup, kişi başına çelik tüketimi yıllardır milletlerin kalkınmışlık seviyesini ifade etmektedir (Yaşar 2009).

Demir – çelik sektörü demir cevherinin artırılıp, ham demir haline getirilmesiyle devam eden ve çeşitli işlemler sonucunda demir – çelik elde edilmesini kapsamaktadır. Nitekim demir – çelik sanayi bütün sanayi dallarının ham maddesi konumundadır. Bu açıdan bakıldığında ülkelerin demir – çelik üretimi ile sanayideki gelişmişliği paralellik göstermektedir. Ülkemizin demir – çelik üretimini oluşturan başlıca kuruluşlar, Erdemir (Ereğli demir – çelik), İsdemir (İskenderun demir – çelik), Sidemir (Sivas demir – çelik),

Kırdemir (Kırıkkale demir – çelik), İzdemir (İzmir demir – çelik) ve Kardemir’in (Karabük demir – çelik) yanında özel sektöre ait İstanbul, İzmit, Bursa, İskenderun ve Karabük’ te birçok demir çelik üretim tesisleri bulunmaktadır.

Sosyal Bilgiler’ de Kömür ve Demir

Türkiye ekonomisi için kömür ve demir madeni önem arz eden doğal kaynaklardandır. Bundan dolayı doğal kaynaklar sosyal bilgiler dersi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi öğretim programı bireylerde doğal çevrenin ve kaynakların kısıtlılığı konusunda farkındalık oluşturmak ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir çevre anlayışını geliştirmeyi hedefler (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Bu hedefin gerçekleştirilmesi sosyal bilgiler 6. Sınıf öğretim programında verilecek kazanımlar, değerler ve beceriler Tablo: 1 ‘de gösterilmiştir.

Tablo 1

Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programında Doğal Kaynaklar İle İlgili Verilecek Kazanımlar, Değerler Ve Beceriler

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Değerler	Beceriler
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.	Doğal çevreye karşı duyarlılık	Girişimcilik
	Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.	Sorumluluk	Yenilikçilik
			Araştırma

(MEB, 2018)

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışmada öğrencilerin kömür ve demir kavramlarına yönelik algılarını ortaya koymak amacıyla mecazlar yoluyla veri toplama formu ve doküman analizinin kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerine başvurulduğu, bireylerin algılarını ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasının hedeflendiği nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41). Çalışmanın deseni olarak olgu bilim (fenomenoloji) deseni tercih edilmiştir. Olgu bilim deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı hedefleyen çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.72).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılı bahar döneminde Zonguldak ve Karabük iline bağlı maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan beş devlet ortaokuldan 141 tane altıncı sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde ki amaç, genellemeye ulaşmak olmayıp çeşitlilik arz eden durumlar arasında herhangi ortak olguların olup olmadığını tespit etmek ve çeşitliliğe göre problemin farklı yönlerini saptamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 119).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmayla altıncı sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan doğal kaynaklar kavramının içinde yer alan “kömür” ve “demir” kavramlarına yükledikleri anlamların betimlenmesine çalışılmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak;

Mecazlar Yoluyla Veri Toplama Formu

Katılımcıların “kömür” ve “demir kavramına dair geliştirdikleri anlamlara ilişkin metaforları (mecaz) incelemek amacıyla çeşitli araştırmacılar (Saban, 2004; 2008a; 2008b; 2009; Öztürk, 2007; Güven ve Güven, 2009; Aydın, 2010; Çepni, 2013; Kılcan, 2013; Kılcan ve Akbaba, 2013; Çetin ve Tırpancı, 2016) tarafından kullanılan mecazlar yoluyla veri toplama formu kullanıştır. Katılımcıların “demir” ve “kömür” kavramına dair yükledikleri anlamlara ilişkin metaforları (mecaz) incelemek amacıyla katılımcılara, arkalı önlü olacak şekilde “demir . . . gibidir; çünkü” ve “kömür gibidir; çünkü” ifadelerindeki boşlukların doldurulması istendi. Katılımcılara verilen bu formların üzerinde gerekli açıklamalar verilmiş olup çalışma esnasında da gerekli açıklamalar yapılmıştır. Türk Dil Kurumu’nun Büyük Türkçe sözlüğüne baktığımızda metafor kelimesini mecaz, kinaye, istiare ve teşbih olarak 4 farklı şekilde tanımladığını görmekteyiz. Mecaz kelimesinin tanımı ise Büyük Türkçe sözlükte “Bir sözün gerçek anlamında kullanılmayarak, ilgi ve benzerlik yönü açısından farklı bir anlamda kullanılması” olarak tanımlamıştır (Doğan, 2005). Bir başka ifadeyle “metaphor yani istiare (mecaz) ifadeyi daha canlı, daha güzel, şiddetli ve heyecanlı hale getirir. Bu özelliğinden dolayı bu özelliğinden dolayı çok kullanılan edebi sanatlardan biridir.” (Altun’dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016). Töremen ve Döş (2009)’e göre metaforlar sosyal bir gerçeği ifade etmek için kullanılan dilsel araçlar olarak tanımlanır.

Doküman İncelemesi

Çalışmada katılımcıların geliştirdikleri metaforların yanında bir başka veri toplama aracı katılımcıların çizdikleri resim/karikatürlerden oluşan görsel verilerdir. Yazılı verilerin yanı sıra görsel malzemeler nitel çalışmalarda kullanılabilir. Yazılı verilerle birlikte, görsel verilerin de çalışmaya ek veri kaynağı olarak kullanılması nitel araştırmanın güvenilirliğini önemli ölçüde arttıracaktır(Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 190).

Uygulama Aşaması

Uygulama aşamasında her bir öğrencinin “kömür” ve “demir” kavramına yönelik metaforlar geliştirilmesi istenmiştir. Katılımcılara “kömür” ve “demir” kavramına ilişkin geliştirilecek metaforlar için form dağıtılmıştır. Katılımcılara çalışmaya başlamadan önce çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada katılımcılardan istenenler form üzerinde yer alan yönerge okunarak belirtilmiştir. Öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar, geliştirdikleri metaforların gerekçeleri ve bunlara bağlı olarak çizdikleri resim/karikatürler konunun uzmanı ve araştırmacı dâhilinde incelenip metaforlar, gerekçeleri ve resim/karikatürlerinin birbirleriyle uyumu incelenmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde amaçlanan birbirini çağrıştıran verileri belirli kavramlar ve kategoriler etrafında toplamak ve okuyucunun anlayabileceği şekilde açıklamaktır(Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242).İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içerisinde bulunan kavramların varlığını ortaya çıkarmak ve araştırmacılar bu kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirler ve analiz ederek metinlerdeki mesajlara dair çıkarımlarda bulunur. İçerik analizi yalnızca metinler ve kavramlar üzerinde değil resimlerin ve görsellerin incelenmesinde de kullanılır(Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009, s. 267). Araştırma sonrasında elde edilen verilerin analizinde ve yorumlanmasında Saban (2009), Kılcan (2013) ve Çepni (2013)’den yararlanarak aşağıda verildiği şekilde dört basamaktan oluşmaktadır.

Kodlama ve Ayıklama Aşaması

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar Microsoft Excel programında illere göre bir liste oluşturulmuştur. Öğrencilerin oluşturdukları her bir metaforlar kodlanmıştır. Verilen metafor geliştirme formlarında herhangi bir metaforun geliştirilmediği, geliştirilen metaforun gerekçesinin olmadığı formlar incelenerek belirlenmiş olup belirlenen bu formlar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Bulgular kısmında verilen metaforlar Zonguldak ilindeki katılımcı + form numarası (ZİK1) ve Karabük ilindeki katılımcı + form numarası (KİK1) şeklinde yapılmıştır.

Örnek Metafor Derleme Aşaması

Çalışmanın bu bölümünde çalışmaya katılan öğrencilerin ortaya çıkardıkları metaforlar incelenmiş olup verilen kavrama uygun olmayan metaforlar veya kavram ile geliştirilen metafor arasında ilinti kurulamamasından dolayı bazı çalışmalar geçersiz sayılmıştır. Bu değerlendirmenin sonunda;

Zonguldak iline bağlı üç okuldan 71 tane öğrenci bu çalışmaya katılmıştır. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin kömür ve demir kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlara bakıldığında 87 adet geçerli metafor tespit edilmiş olup 55 tane ise geçersiz metafor belirlenmiştir.

Karabük iline bağlı iki okuldan 70 tane öğrenci bu çalışmaya katılmıştır. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin kömür ve demir kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlara bakıldığında 75 adet geçerli metafor tespit edilmiş olup 65 tane ise geçersiz metafor belirlenmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması

Araştırmaya katılan öğrencilerin kömür ve demir kavramlarına yönelik geliştirdikleri metaforlar, form üzerinde yer alan “çünkü...” ifadesindeki gerekçeleri incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler oluşturulurken uzman desteği alınmış olup, öğrencilerin oluşturdukları kategoriler gerekçelerine göre toplamda 10 farklı kategori altında toplanmıştır.

Zonguldak ilinden çalışmaya 71 öğrenci katılmıştır. Kömür kavramına yönelik 53 adet geçerli metafor tespit edilmiş, bu metaforlar 5 farklı kategori altında toplanmıştır.

Aynı il için aynı öğrenciler demir kavramına yönelik 34 adet geçerli metafor tespit edilmiş, bu metaforlar 4 farklı kategori altında toplanmıştır.

Karabük ilinden çalışmaya katılan 70 öğrenci ise kömür kavramına yönelik 33 adet geçerli metafor tespit edilmiş olup bu metaforlar 7 farklı kategori altında toplanmıştır.

Aynı il aynı öğrenciler demir kavramına yönelik 42 geçerli metafor tespit edilmiş, bu metaforlar ise 5 farklı kategori altında toplanmıştır.

Bu çalışmada kategoriler oluşturulurken Zonguldak ve Karabük illerinde kömür ve demir kavramına yönelik geliştirilen metaforların gerekçeleri benzerlik gösterenler farklı iller de olsa aynı kategoride değerlendirilmiştir.

Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılma Aşaması

Çalışmaya katılan öğrencilerin kömür ve demir kavramına yönelik geliştirdikleri geçerli metaforlar, benzerliklerine göre kategorilere ayrılmış olup Microsoft Excel programına aktarılmıştır. Bu kısımdan sonra geliştirilen metaforları ve kategorilerde en çok tekrar metaforların sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Hesaplamalardan sonra kategorilerde yer alan metaforların gerekçelerine göre yüksek frekansa sahip olanlar (“.....”) şeklinde bulgular kısmında verilmiştir. Bulgular kısmında verilen metaforlar ve gerekçeleri desteklemek amacıyla çalışma formunda yer alan resim ve karikatürlerde bulgular kısmına eklenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Zonguldak İlinde Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Tablo 2

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %	Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %
1	Emek	9	16,92	15	Ekmek parası	1	1,88
2	Para	7	13,16	16	Elmas	1	1,88
3	Ekmek	5	9,4	17	Can yakıcı	1	1,88
4	Hayat	3	5,64	18	Cüzdan	1	1,88
5	Odun	3	5,64	19	Değerlerimiz	1	1,88
6	Ölüm	3	5,64	20	Anne	1	1,88
7	Zeytin	2	3,76	21	Karamsar	1	1,88
8	Servet	1	1,88	22	Karanlık	1	1,88
9	Siyah bir hayat	1	1,88	23	Kazak	1	1,88
10	Yiyecek	1	1,88	24	Mutluluk	1	1,88
11	Zaman	1	1,88	25	Müzik aleti	1	1,88
12	Zarar	1	1,88	26	Ev	1	1,88
13	Zararlı fabrika	1	1,88	27	Güneş	1	1,88
14	Kalp	1	1,88	28	Hayallerimiz	1	1,88
Toplam						53	100

Tablo 1 incelendiğinde, Zonguldak ilindeki katılımcılar “kömür” kavramına yönelik 28 metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforların çoğunluğu (21) yalnız bir katılımcı tarafından geliştirilmiştir. Geriye kalan 7 metafor ise 2-9 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1.8’dir. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “emek” (f:9), “para” (f:7) “ekmek” (f:5), “hayat” (f:3), “zeytin” (f:2) gelmektedir.

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Tablo 3

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

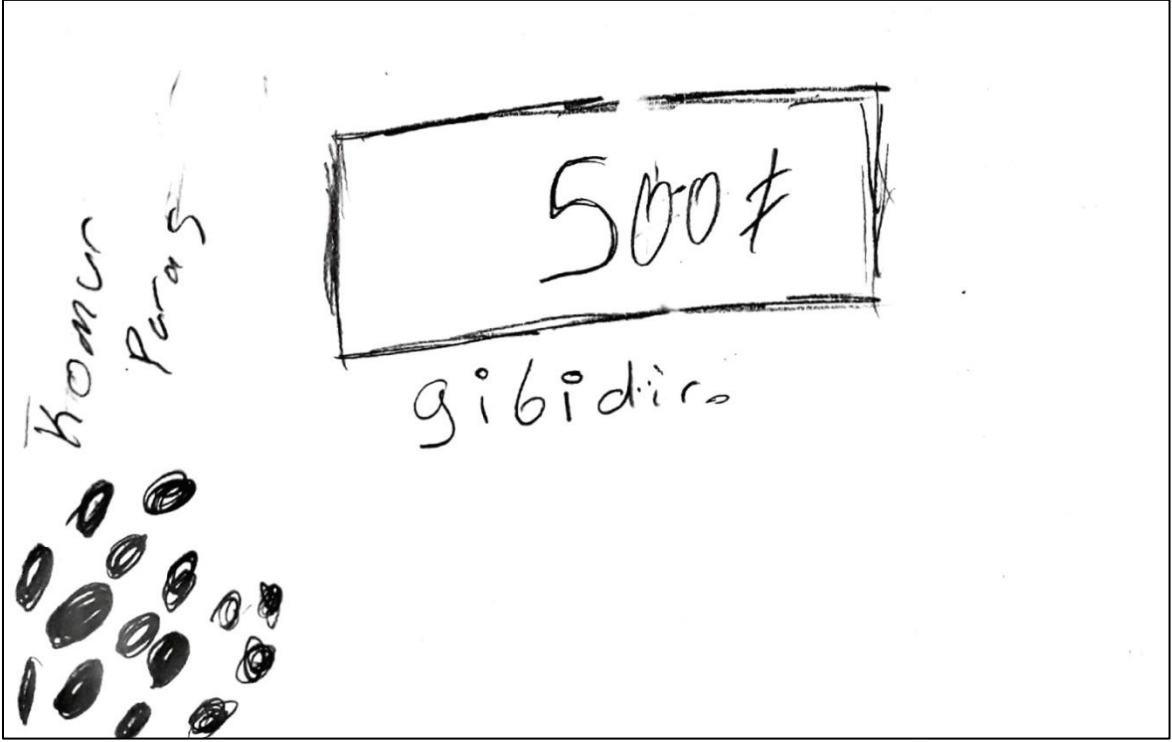
Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Geçim Kaynağı Olarak	Cüzdan, Ekmek, Ekmek Parası, Emek, Ev, Hayat, Para, Servet	8	21
2	Niteliği Bakımından	Zaman, Zeytin, Değerlerimiz, Zararlı Fabrika, Odun, Hayallerimiz, Zarar	7	10
3	Kolay Elde Edilemeyen	Emek, Kalp, Elmas, Müzik Aleti, Karanlık, Karamsar	6	10
4	Hayati Açidan	Ölüm, Hayat, Can Yakıcı, Siyah Bir Hayat	4	7
5	Temel İhtiyaç Açısından	Kazak, Yiyecek, Güneş, Mutluluk, Anne	5	5

Tablo 2 incelendiğinde, Zonguldak ilindeki katılımcıların “kömür” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri göz önüne alınarak 5 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar baz alınarak metaforun gerekçesine göre kategorilendirilmiştir.

Kategori 1: Geçim Kaynağı Olarak

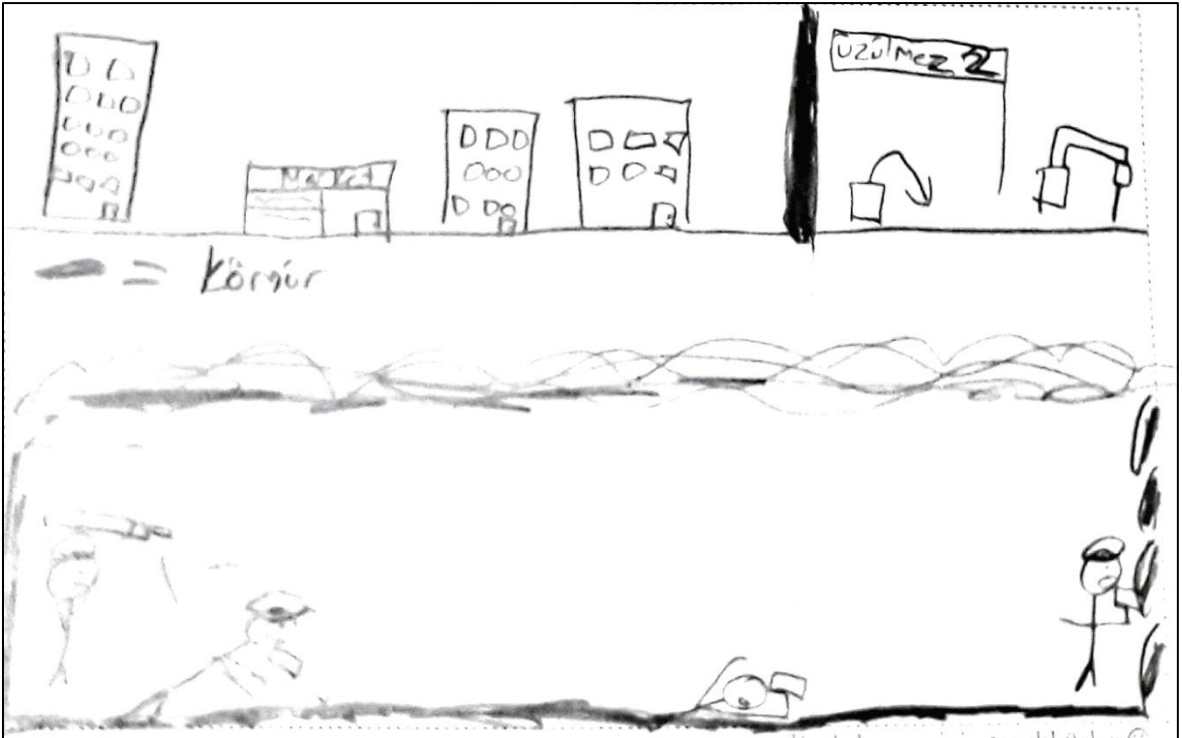
Tablo 2 incelendiğinde “geçim kaynağı olarak” kategorisinin toplam 8 metafor ve 21 katılımcı (%39,62) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “para” (f:7), “ekmek” (f:5), “emek” (f:4) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “geçim kaynağı olarak” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür para gibidir. Çünkü babamız madende çalıştığında madenden ekmek parası kazanıyor evin geçimini sağlamak için.(ZİK11)”

Şekil 1. ZİK11 katılımcıya ait “para” görseli

“Kömür ekmek gibidir. Çünkü babam ailemize ekmek parası kazanmak için yerin altına giriyor.(ZİK31)”

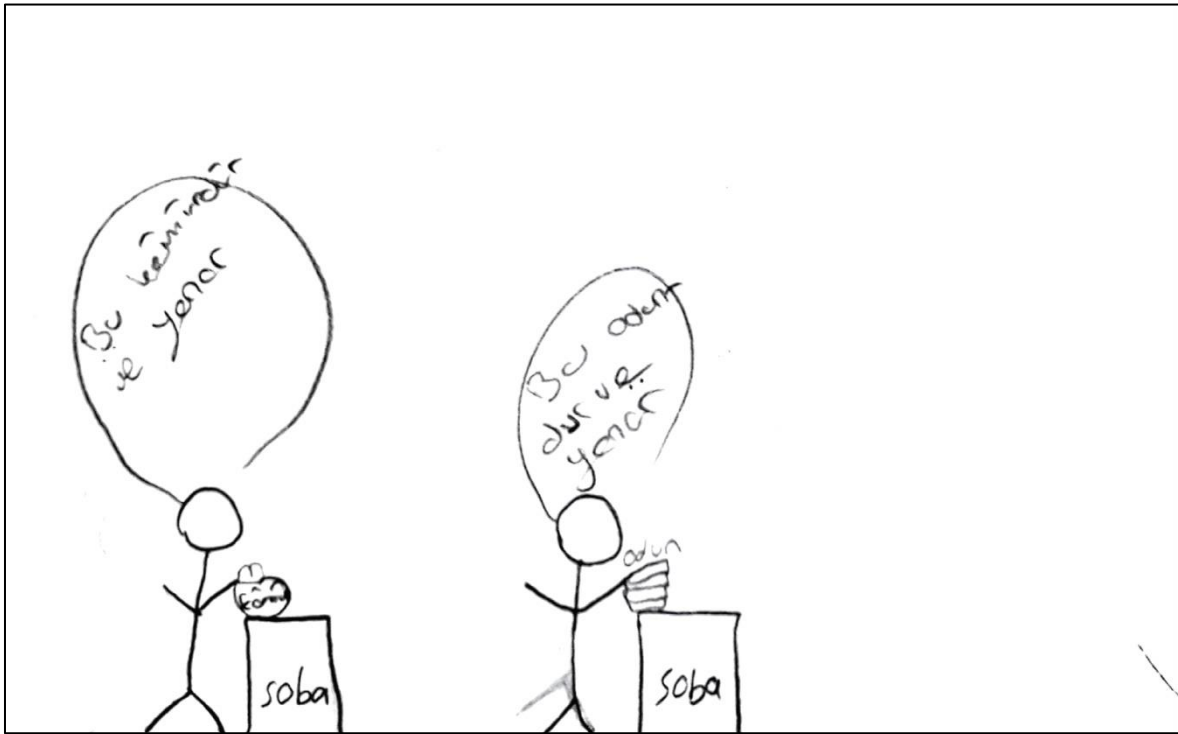

Şekil 2. ZİK31 katılımcıya ait “ekmek” görseli

Kategori 2: Niteliği Bakımından

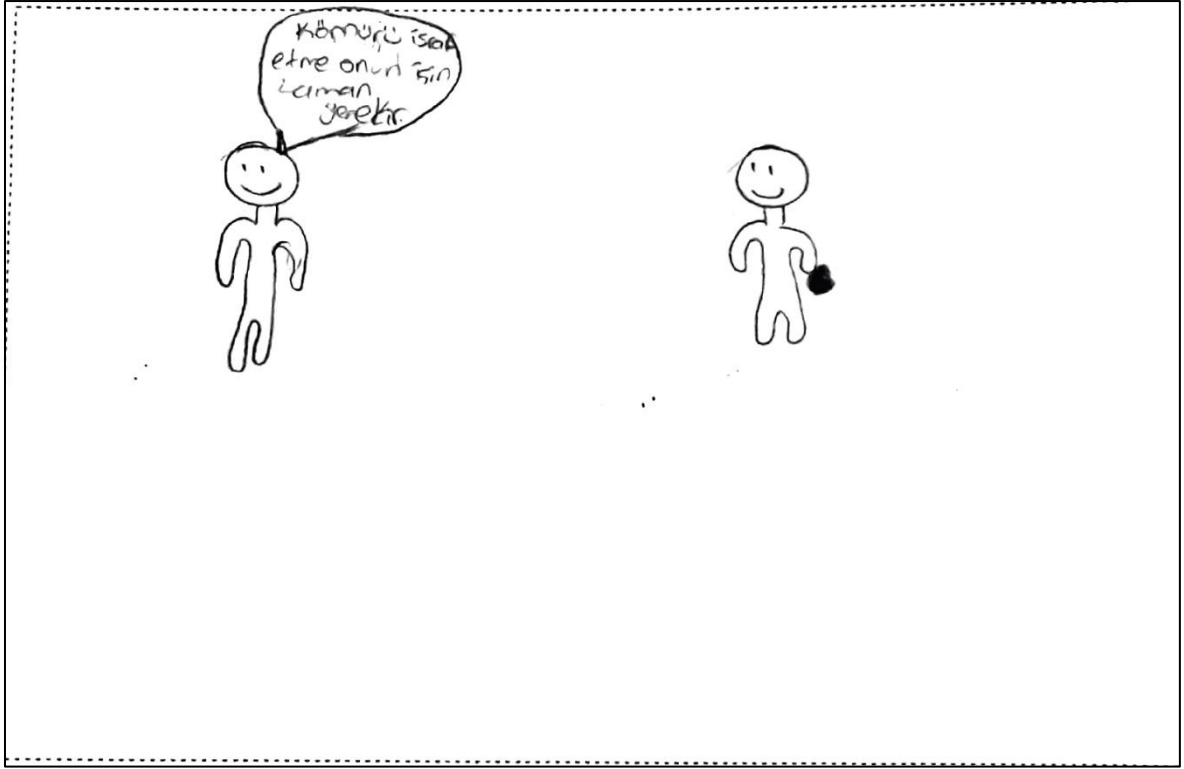
Tablo 2 incelendiğinde “niteliği bakımından” kategorisinin toplam 7 metafor ve 10 katılımcı (%18,86) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “odun” (f:3) ve “zeytin” (f:2) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “niteliği bakımından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür odun gibidir. Çünkü kömür de yanar odun da yanar.(ZİK1)”

Şekil 3. ZİK1 katılımcıya ait “odun” görseli

“Kömür zaman gibidir. Çünkü kömürün oluşması için zaman gerekir.(ZİK26)”

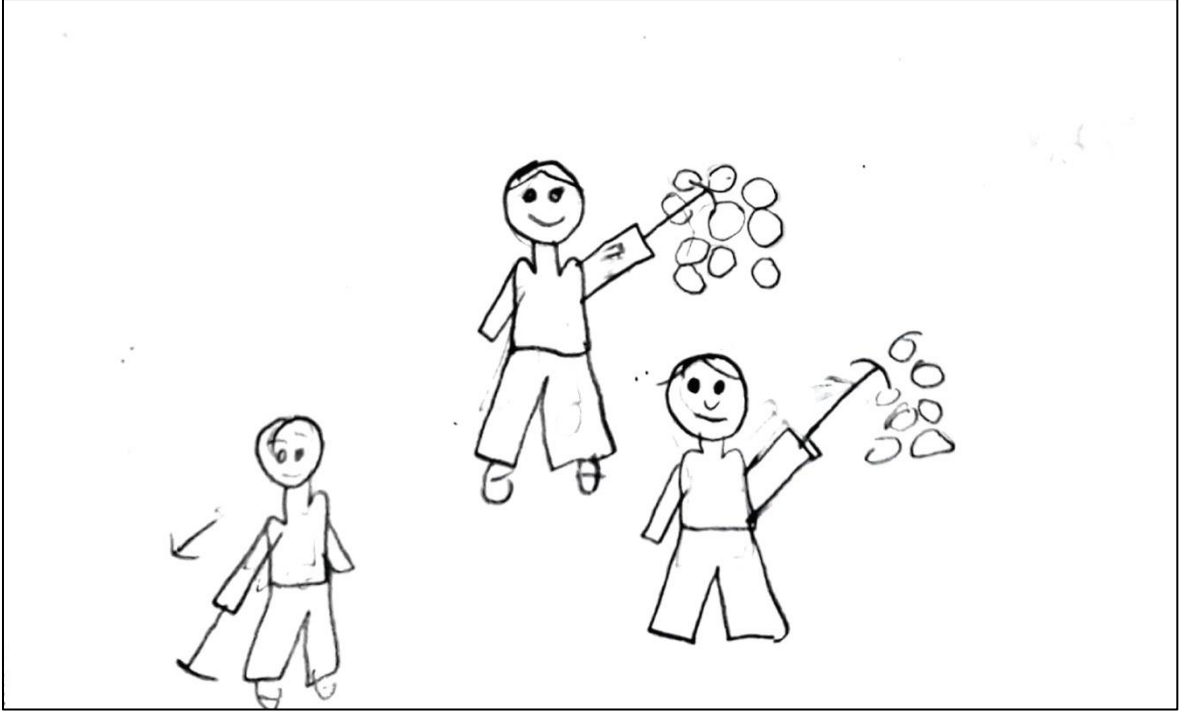

Şekil 4. ZİK26 katılımcıya ait “zaman” görseli

Kategori 3: Kolay Elde Edilemeyen

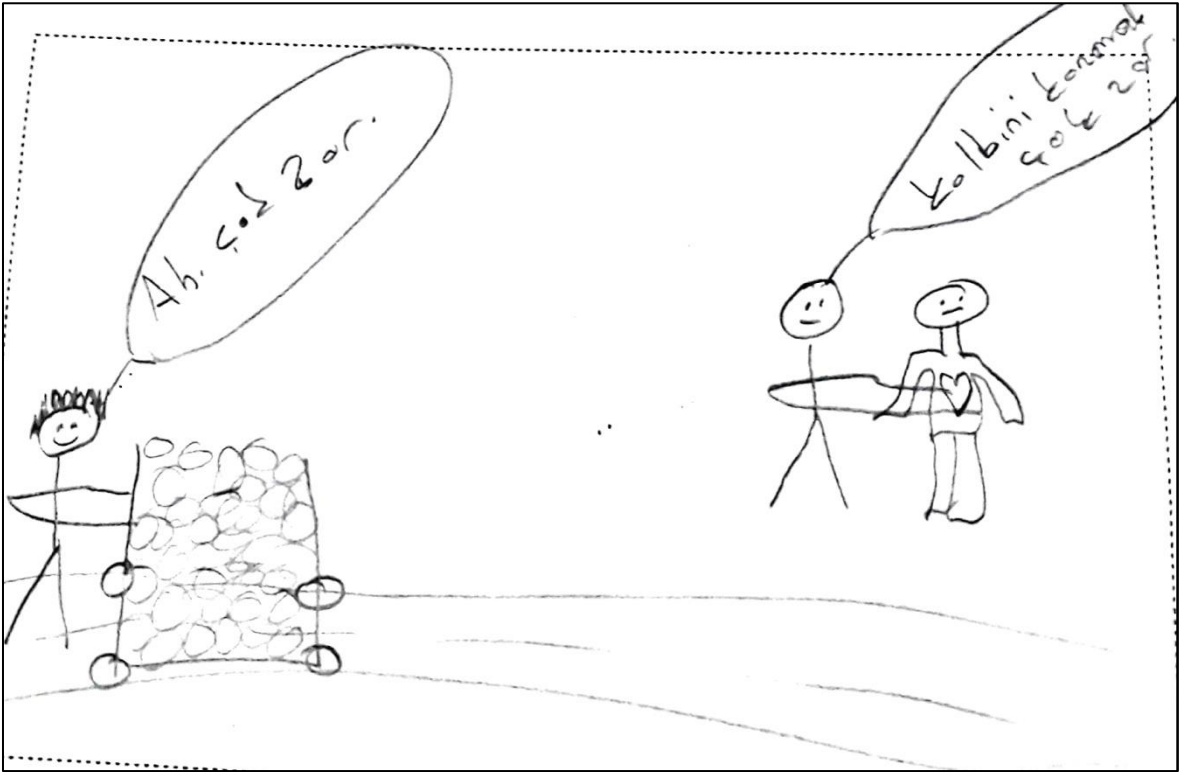
Tablo 2 incelendiğinde “kolay elde edilemeyen” kategorisinin toplam 6 metafor ve 10 katılımcı (%18,86) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılan “emek” (f:5) metaforu gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “kolay elde edilemeyen” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür emek gibidir. Çünkü yer altından kömür çıkarmak emek ister. (ZİK21)”

Şekil 5. ZİK21 katılımcıya ait “emek” görseli

“Kömür kalp gibidir. Çünkü zor kazanılır fakat kolay harcanır. (ZİK30)”

Şekil 6. ZİK30 katılımcıya ait “kalp” görseli

Kategori 4: Hayati Açıdan

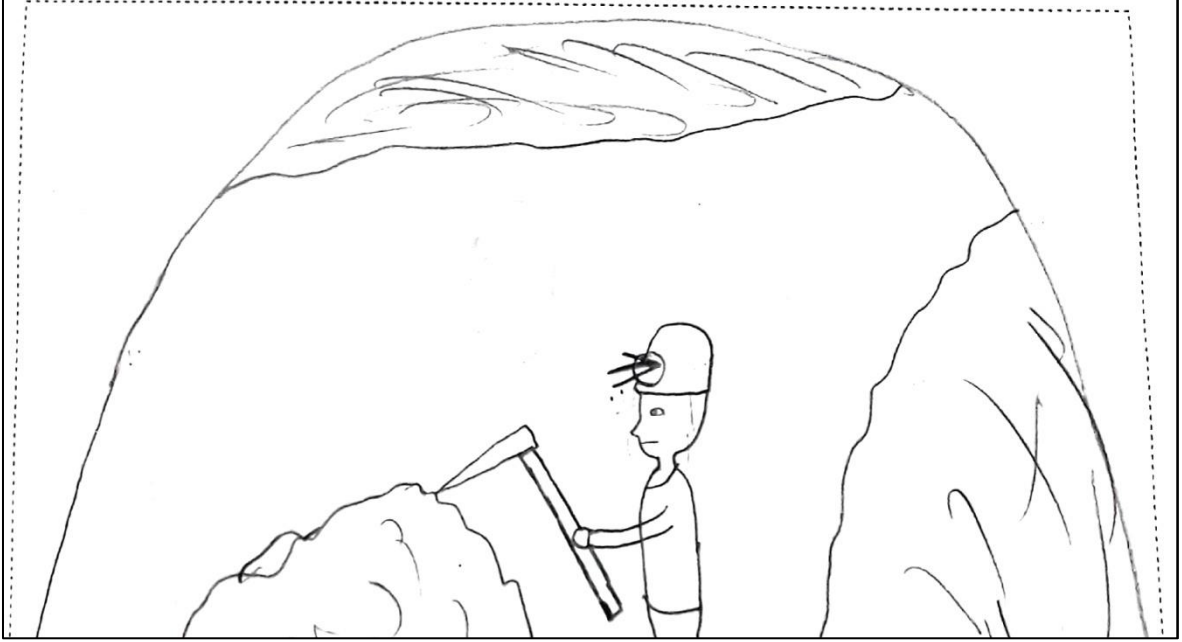
Tablo 2 incelendiğinde “hayati açıdan” kategorisinin toplam 4 metafor ve 7 katılımcı (%13.20) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “ölüm” (f:3) ve “hayat” (f:2) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “hayati açıdan” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür ölüm gibidir. Çünkü madende çalışan insanlar yeterli oranda tedbir almadıkları zaman maden çökmeleri olabiliyor. (ZİK24)”

Şekil 7. ZİK24 katılımcıya ait “ölüm” görseli

“Kömür ölüm gibidir. Çünkü bir çok kişi madende ölür kömür demek can demek yer altı demek. (ZİK14)”

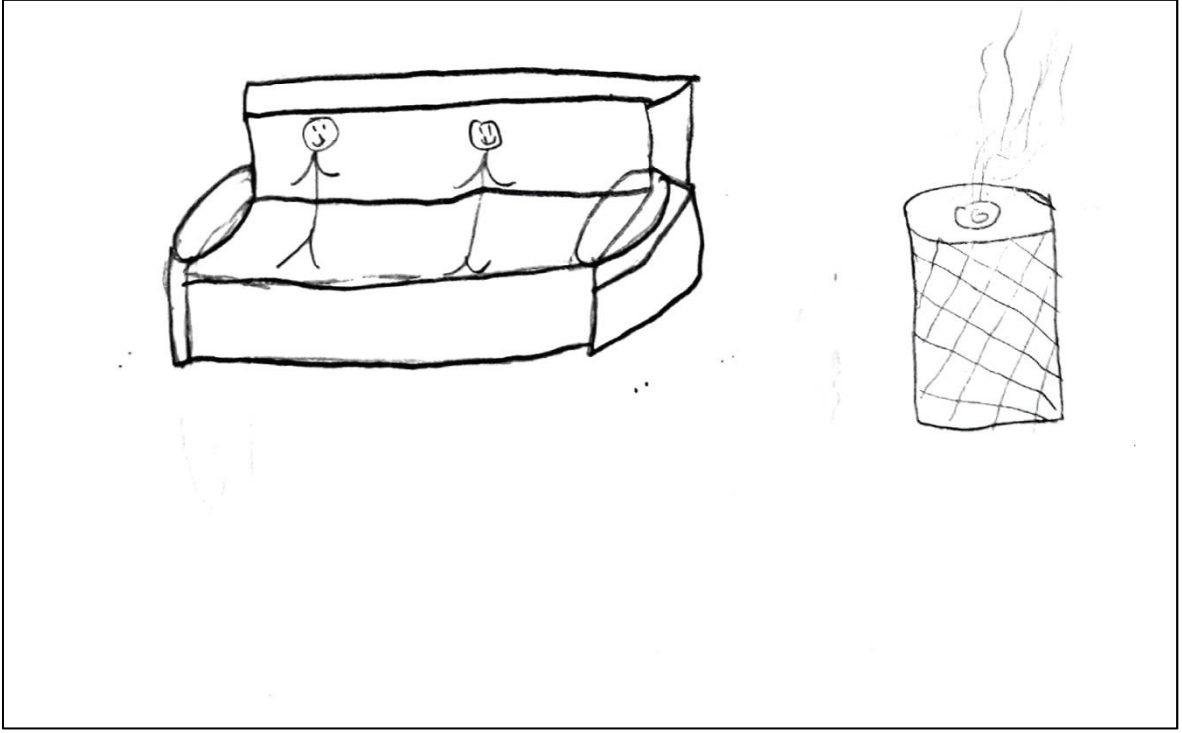

Şekil 8. ZİK14 katılımcıya ait “ölüm” görseli

Kategori 5: Temel İhtiyaç Açısından

Tablo 2 incelendiğinde “temel ihtiyaç açısından” kategorisinin toplam 4 metafor ve 4 katılımcı (%7.54) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında katılımcılar farklı metaforlar geliştirmişlerdir. Aşağıda katılımcıların “temel ihtiyaç açısından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür mutluluk gibidir. Çünkü kömür evimize sıcaklık verir bu şekilde arkadaşlarımızla sohbet eder mutlu oluruz. (ZİK19)”

Şekil 9. ZİK19 katılımcıya ait “mutluluk” görseli

“Kömür anne gibidir. Çünkü kömür yandığında etrafa ısı verir annem beni kucakladığımda içimdeki soğuğu sıcak haline getirir, içimi ısıtır. (ZİK2)”

Şekil 10. ZİK2 katılımcıya ait “anne” görseli

Zonguldak İlinde Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Tablo 4

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %	Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %
1	İnsan	5	14,7	14	Fikir	1	2,94
2	Kalp	3	8,82	15	Hayat	1	2,94
3	Ölüm	2	5,88	16	Ağaç	1	2,94
4	Para	2	5,88	17	Babam	1	2,94
5	Taş	2	5,88	18	Bakışlarım	1	2,94
6	Duvar	2	5,88	19	Başarı	1	2,94
7	Tokmak	1	2,94	20	Kolaylık	1	2,94
8	Yumruğum	1	2,94	21	Negatiflik	1	2,94
9	Yuva	1	2,94	22	İnsan Vücudu	1	2,94
10	Sert İnsan	1	2,94	23	İskelet	1	2,94
11	Kazanç	1	2,94	24	Hitler	1	2,94
12	İletişim	1	2,94				
13	Ekmek	1	2,94				
Toplam						34	100

Tablo 3 incelendiğinde, Zonguldak ilindeki katılımcılar “demir” kavramına yönelik 24 metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforların çoğunluğu (18) yalnız bir katılımcı tarafından geliştirilmiştir. Geriye kalan 6 metafor ise 2-5 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1.4’tür. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “insan” (f:5), “kalp” (f:3) ve “ölüm” (f:2) gelmektedir.

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Tablo 5

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

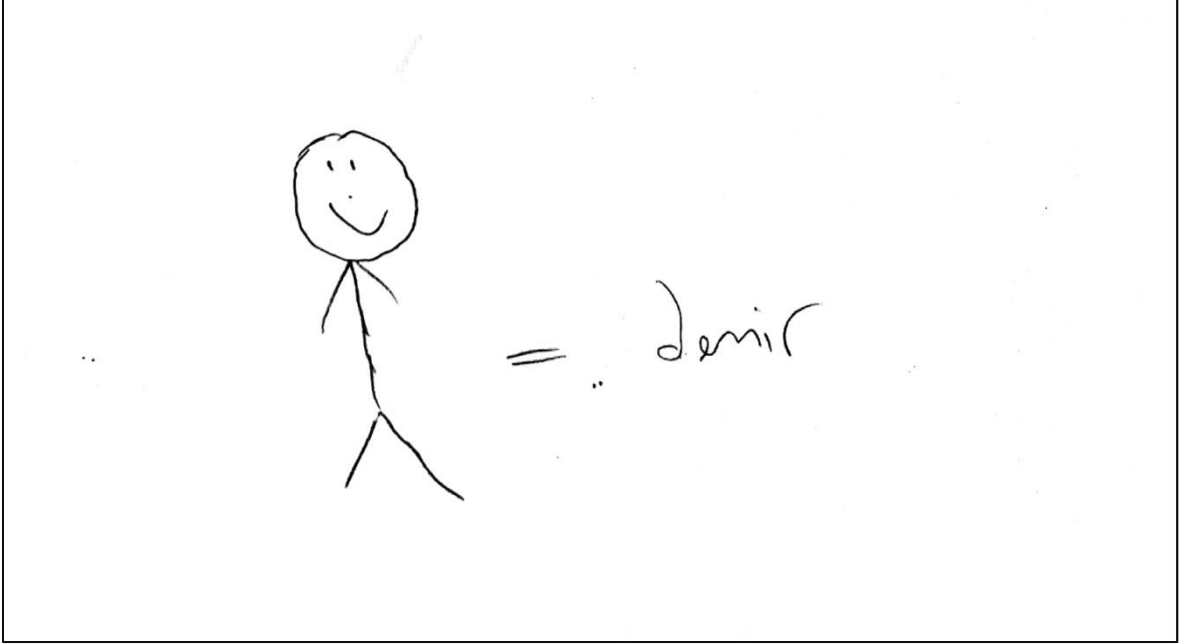
Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Niteliği Bakımından	İnsan, Ağaç, Babam, Bakışlarım, Duvar, Fikir, Hitler, İnsan Vücudu, Kalp, Negatiflik, Sert İnsan, Taş, Tokmak, Yumruğum	14	22
2	Sağladığı Fayda Bakımından	İletişim, Kolaylık, İskelet, Yuva, Başarı, Hayat	6	6
3	Geçim Kaynağı Olarak	Para, Ekmek, Kazanç	3	4
4	Hayati Açıdan	Ölüm	1	2

Tablo 4 incelendiğinde, Zonguldak ilindeki katılımcıların “demir” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri göz önüne alınarak 4 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar baz alınarak metaforun gerekçesine göre kategorilendirilmiştir.

Kategori 1: Niteliği Bakımından

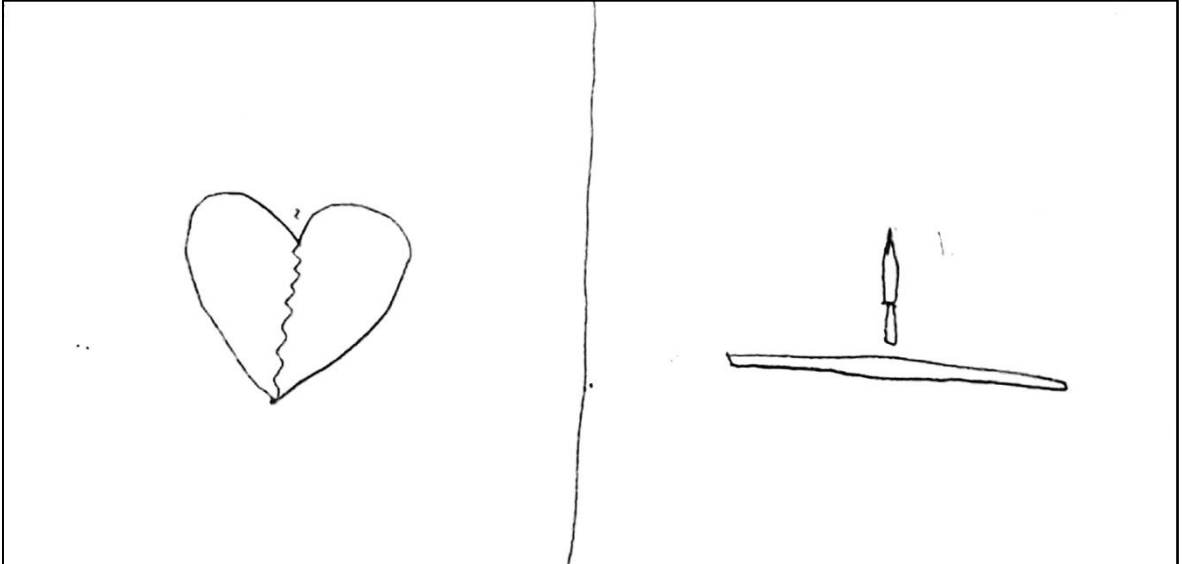
Tablo 4 incelendiğinde “niteliği bakımından” kategorisinin toplam 14 metafor ve 22 katılımcı (%62,85) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “insan” (f:5), “kalp” (f:3) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “niteliği bakımından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir insan gibidir. Çünkü bazı durumlarda insanlar sıkıntıdan demir gibi erir gider bazı durumlarda ise demir gibi dayanıklı olur. (ZİK18)”

Şekil 11. ZİK18 katılımcıya ait “insan” görseli

“Demir insan gibidir. Çünkü demiri zorlarsak kırılır kalpte böyledir zorlarsak kalbi de kırarız. (ZİK5)”

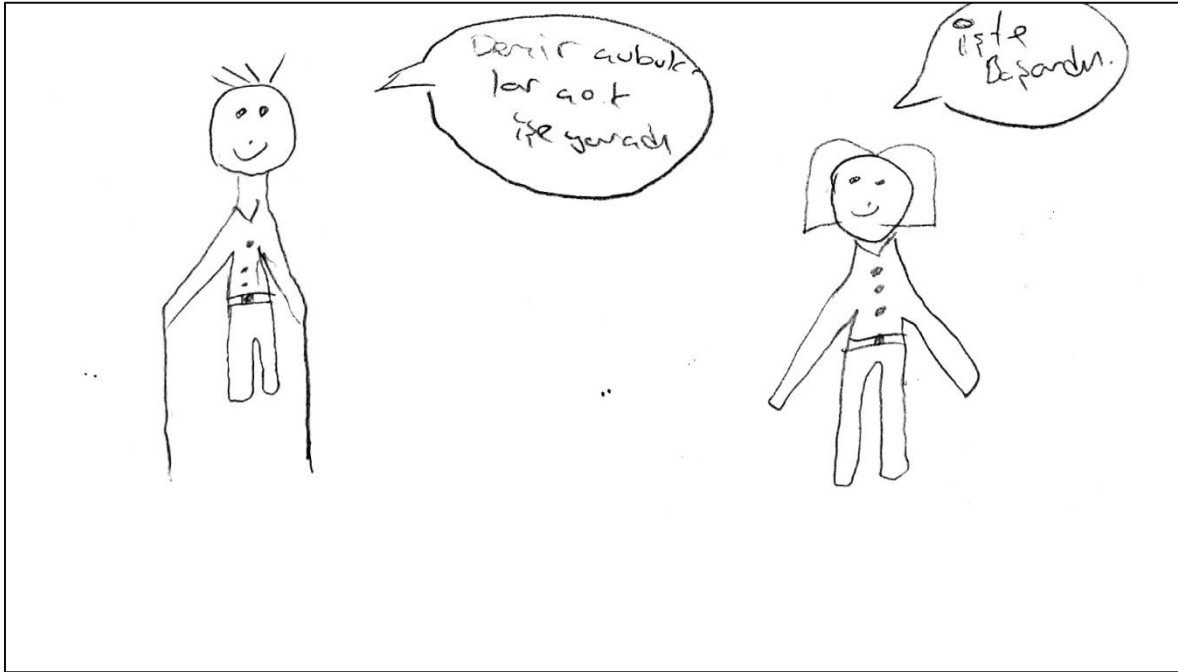

Şekil 12. ZİK5 katılımcıya ait “insan” görseli

Kategori 2: Sağladığı Fayda Bakımından

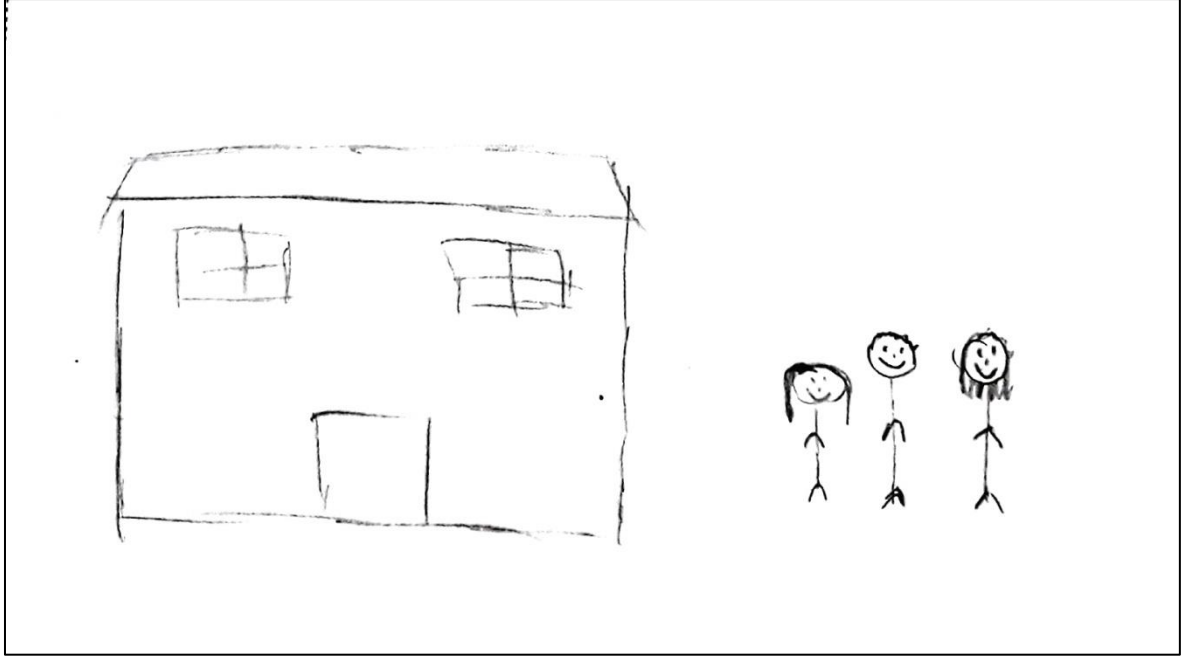
Tablo 4 incelendiğinde “sağladığı fayda bakımından” kategorisinin toplam 6 metafor ve 6 katılımcı (%17.14) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforu bir katılımcı temsil etmektedir. Aşağıda katılımcıların “sağladığı fayda bakımından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir başarı gibidir. Çünkü demir sayesinde engellilerimize ulaşım araçları yapılıyor ve engellilerimiz başarıya ulaşıyor. (ZİK3)”

Şekil 13. ZİK3 katılımcıya ait “başarı” görseli

“Demir yuva gibidir. Çünkü yuvamızı demirden yapıp korunuruz. (ZİK51)”

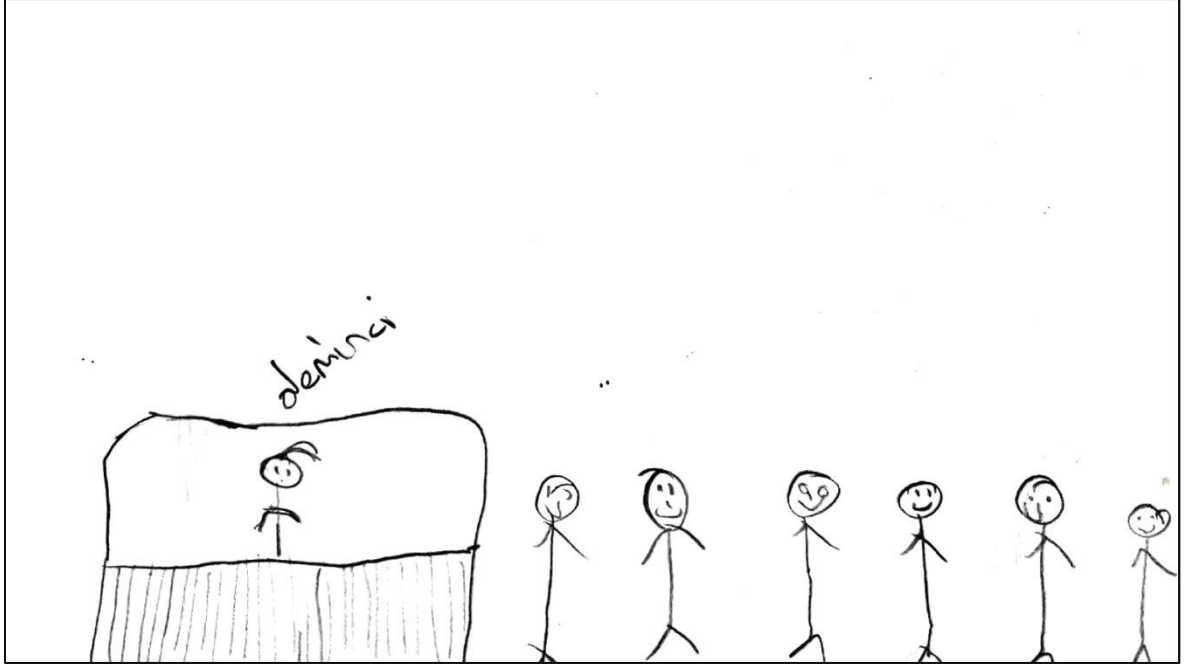

Şekil 14. ZİK51 katılımcıya ait “yuva” görseli

Kategori 3: Geçim Kaynağı Olarak

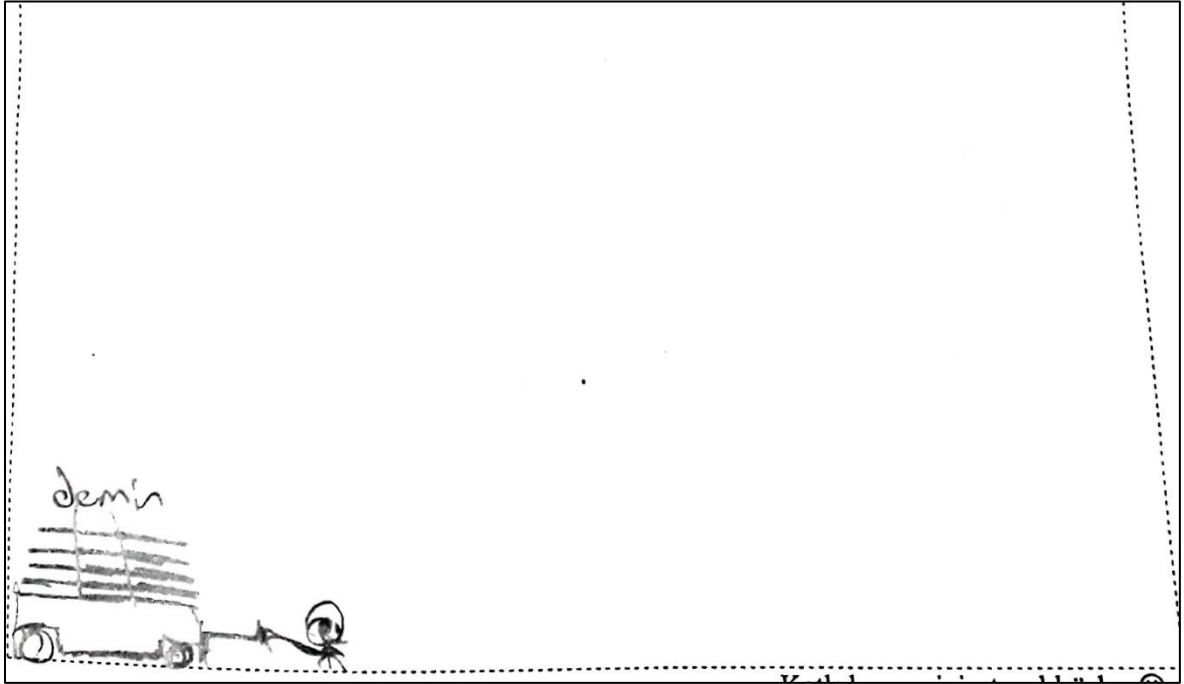
Tablo 4 incelendiğinde “geçim kaynağı olarak” kategorisinin toplam 3 metafor ve 4 katılımcı (%11.42) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılan “para” (f:2) metaforu gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “geçim kaynağı olarak” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir para gibidir. Çünkü amcam demirci para kazanıp bizi doyuruyor. (ZİK15)”

Şekil 15. ZİK15 katılımcıya ait “para” görseli

“Demir para gibidir. Çünkü amcam bazı adamlar demir - çelik fabrikası açıp para kazanırlar. (ZİK6)”

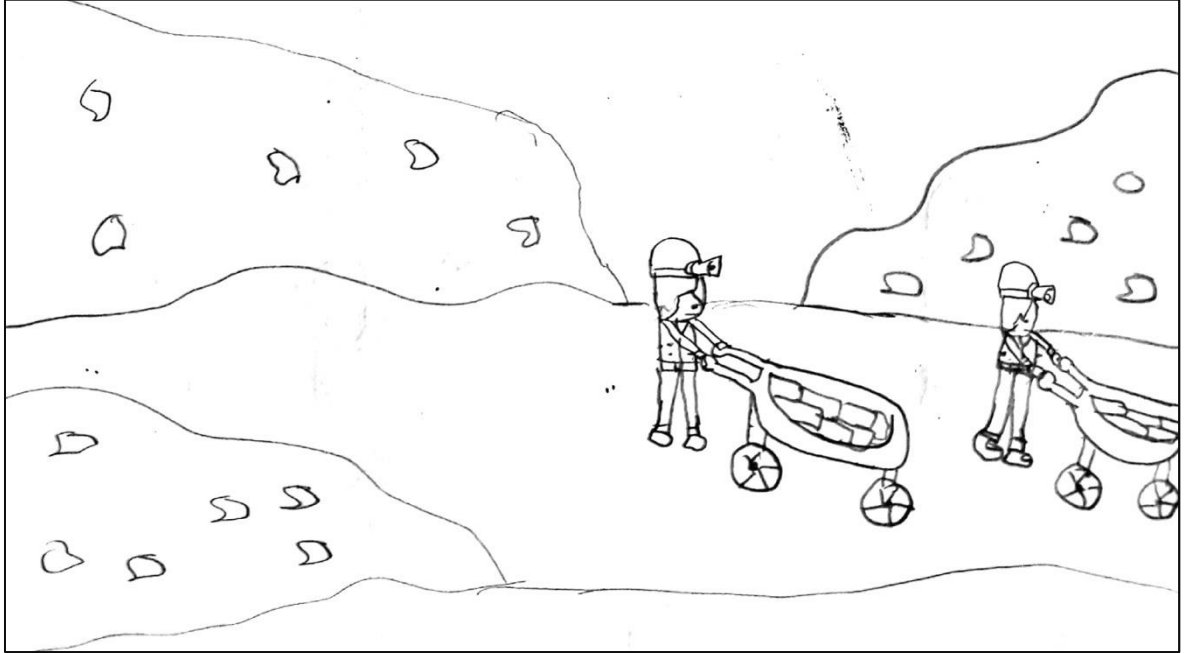

Şekil 16. ZİK6 katılımcıya ait “para” görseli

Kategori 4: Hayati Açıdan

Tablo 4 incelendiğinde “hayati açıdan” kategorisinin toplam 1 metafor ve 2 katılımcı (%5,71) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılan “ölüm” (f:2) metaforu gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “hayati açıdan” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir ölüm gibidir. Çünkü madenlerden demir çıkartıldığında birçok insan ölüyor ya da yaralanıyor. (ZİK12)”

Şekil 17. ZİK12 katılımcıya ait “ölüm” görseli

“Demir ölüm gibidir. Çünkü bir insanın ölümüne neden olabilir. (ZİK10)”

Karabük İlinde Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Tablo 6

Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %	Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %
1	Ölüm	6	18,18	12	Ömür	1	3,03
2	Ekmek	3	9,09	13	Para	1	3,03
3	Güneş	3	9,09	14	Güneşte Yanan İnsan	1	3,03
4	Zonguldak	2	6,06	15	İşçi	1	3,03
5	Taş	2	6,06	16	Kardeşlik	1	3,03
6	Zenci	1	3,03	17	Anne	1	3,03
7	Soma	1	3,03	18	Emek	1	3,03
8	Siyah Tebeşir	1	3,03	19	Ev	1	3,03
9	Sağlık	1	3,03	20	Göz	1	3,03
10	Sevgi	1	3,03	21	Can	1	3,03
11	Silah	1	3,03	22	Cinayet	1	3,03
Toplam						33	100

Tablo 5 incelendiğinde, Karabük ilindeki katılımcılar “kömür” kavramına yönelik 22 metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforların çoğunluğu (17) yalnız bir katılımcı tarafından geliştirilmiştir. Geriye kalan 5 metafor ise 2-6 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1.5’tir. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “ölüm” (f:6), “ekmek” (f:3) ve “Zonguldak” (f:2) gelmektedir.

Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Tablo 7

Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

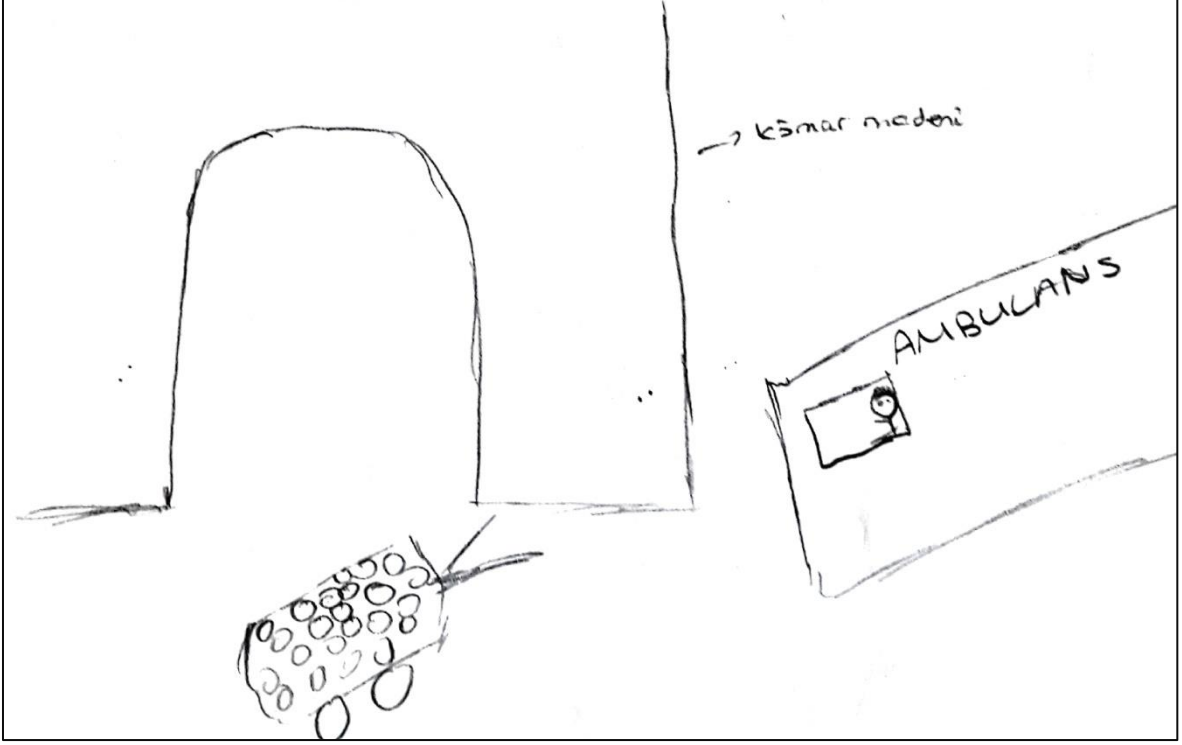
Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Hayati Açıdan	Soma, Can, Ölüm, Cinayet, Silah	5	11
2	Niteliği Bakımından	Taş, Göz, Güneş, Siyah Tebeşir, Güneşte Yanan İnsan, Zenci	6	7
3	Temel İhtiyaç Olarak	Güneş, Ev, Sağlık	3	4
4	Geçim Kaynağı Olarak	Ekmek, Para	2	4
5	Fedakarlık	Sevgi, Kardeşlik, Anne	3	3
6	Kolay Elde Edilemeyen	İşçi, Emek	2	2
7	Yaygın Bulunan Olarak	Zonguldak	1	2

Tablo 6 incelendiğinde, Karabük ilindeki katılımcıların “kömür” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri göz önüne alınarak 7 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar baz alınarak metaforun gerekçesine göre kategorilendirilmiştir.

Kategori 1: Hayati Açıdan

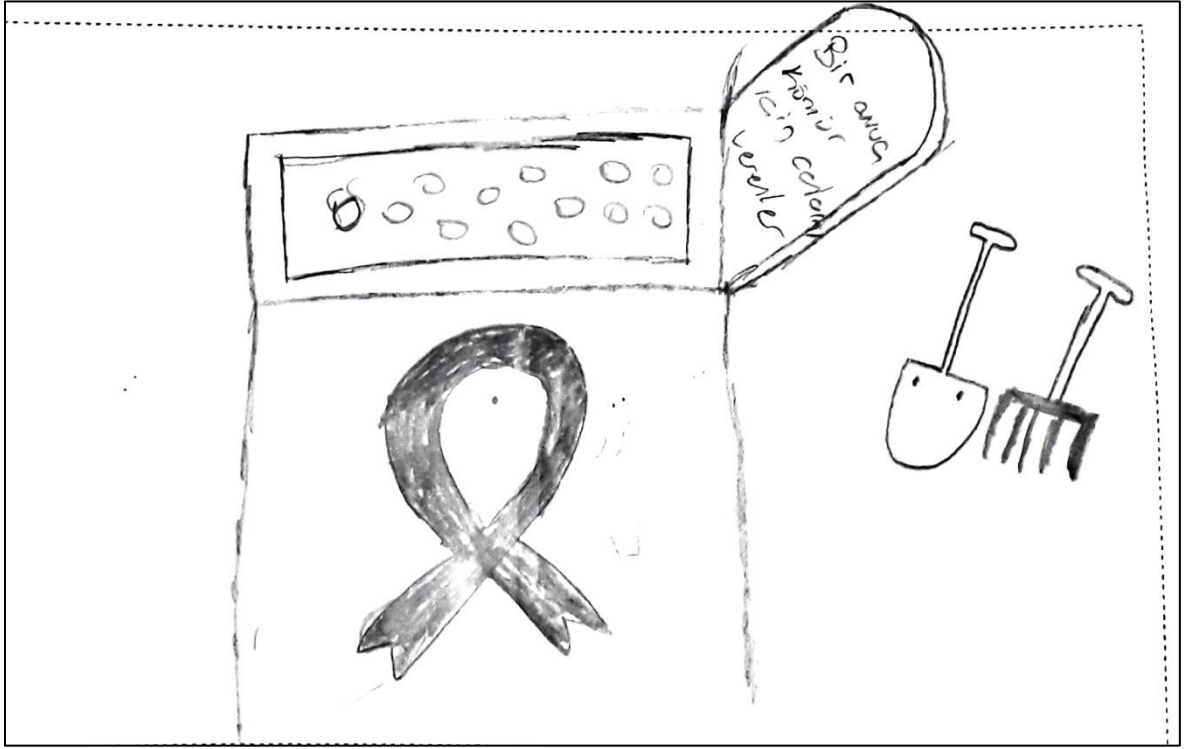
Tablo 6 incelendiğinde “hayati açıdan” kategorisinin toplam 5 metafor ve 11 katılımcı (%33,33) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “ölüm” (f:7) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “hayati açıdan” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür ölüm gibidir. Çünkü ülkemizde madencilik ileride değil, kömür çıkarmak insanların canına mal oluyor. (KİK9)”

Şekil 18. KİK9 katılımcıya ait “ölüm” görseli

“Kömür ölüm gibidir. Çünkü insanlar bir avuç kömür için hayatlarını verirler. (KİK13)”

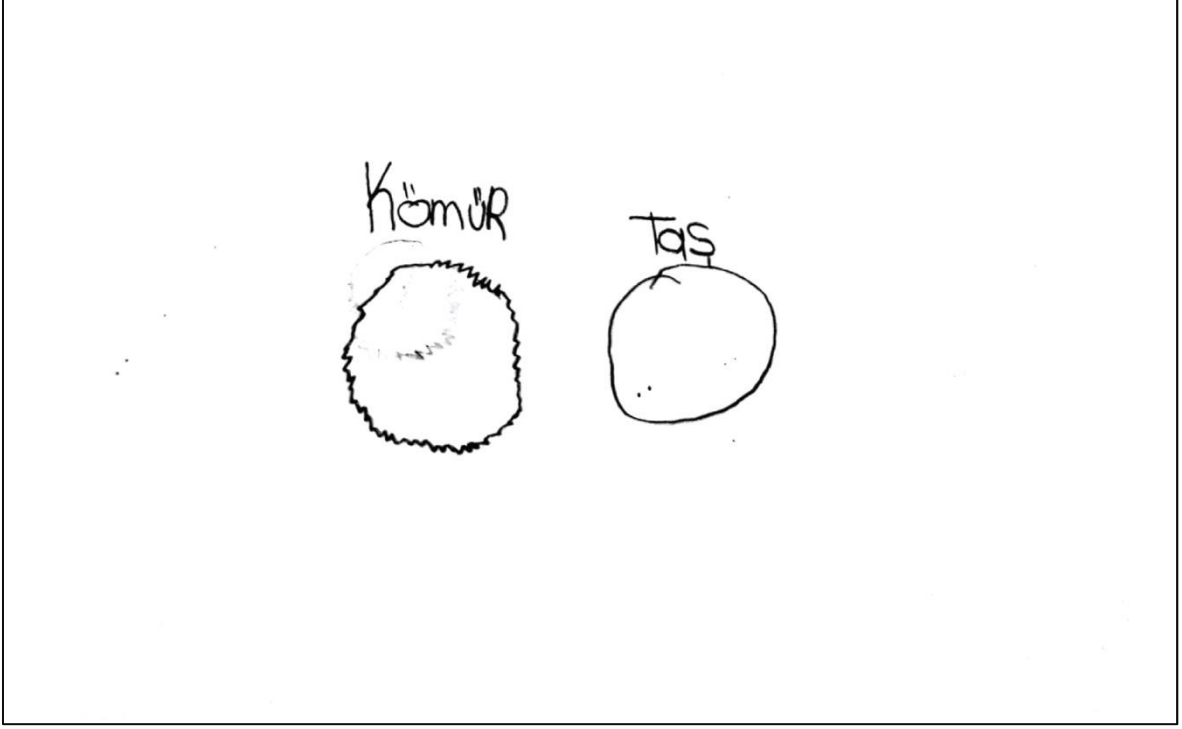

Şekil 19. KİK13 katılımcıya ait “ölüm” görseli

Kategori 2: Niteliği Bakımından

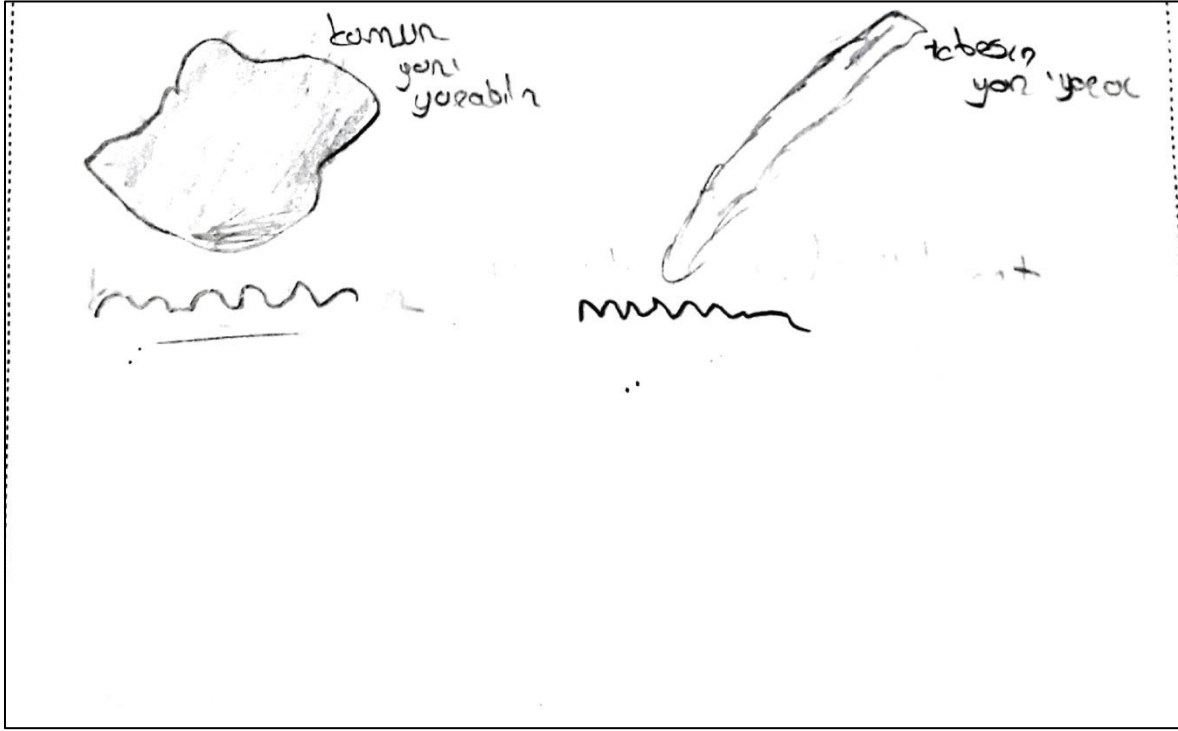
Tablo 6 incelendiğinde “niteliği bakımından” kategorisinin toplam 6 metafor ve 7 katılımcı (%21.21) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “taş” (f:2) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “niteliği bakımından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür taş gibidir. Çünkü taş gibi yuvarlak ve taş ağırlığındadır, şekilleride aynıdır. (KİK33)”

Şekil 20. KİK33 katılımcıya ait “taş” görseli

“Kömür siyah tebeşir gibidir. Çünkü tebeşirde çeşitli renklerde yazılar yazar kömürü de sürtünce yazı yazarız. (KİK35)”

Şekil 21. KİK35 katılımcıya ait “siyah tebeşir” görseli

Kategori 3: Temel İhtiyaç Açısından

Tablo 6 incelendiğinde “temel ihtiyaç açısından” kategorisinin toplam 3 metafor ve 4 katılımcı (%12.,2) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “güneş” (f:2) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “temel ihtiyaç açısından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür güneş gibidir. Çünkü kışları dışarıdan eve geldiğimizde ev sıcak olur kömür içimizi ısıtır. (KİK1)”

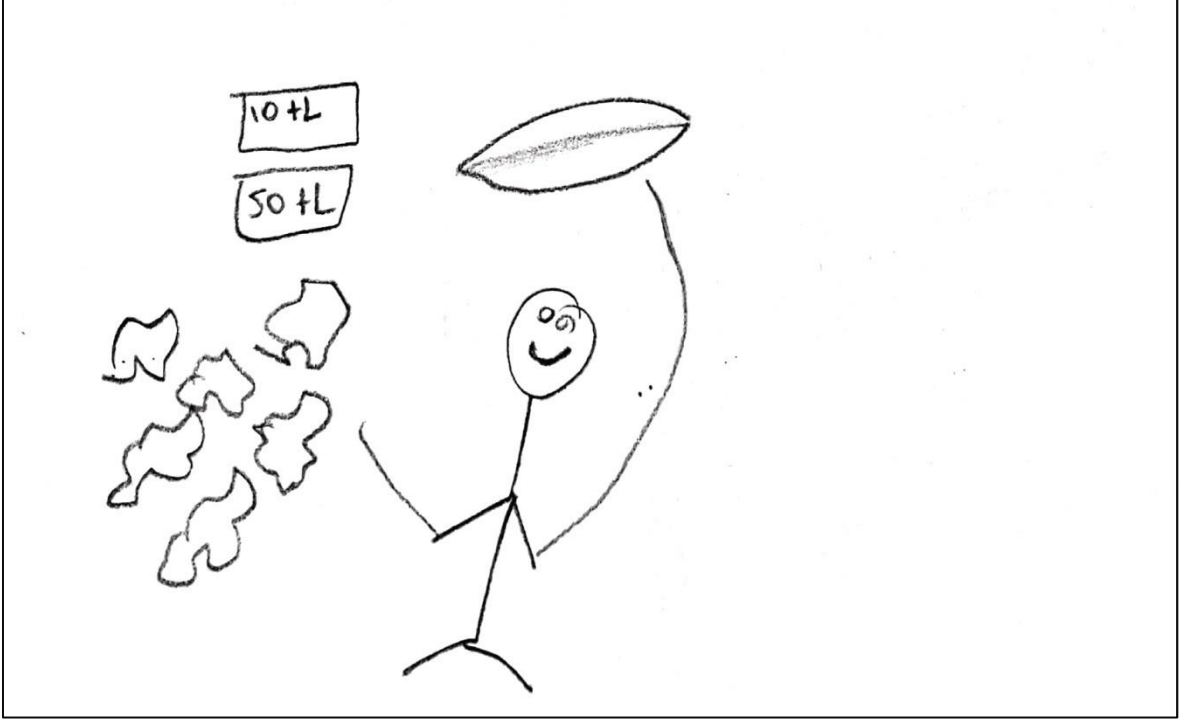
Şekil 22. KİK1 katılımcıya ait “güneş” görseli

...su kornipü
yohol'm do ñso-
tup has'ta ol-
mayel'm

Kategori 4: Geçim Kaynağı Olarak

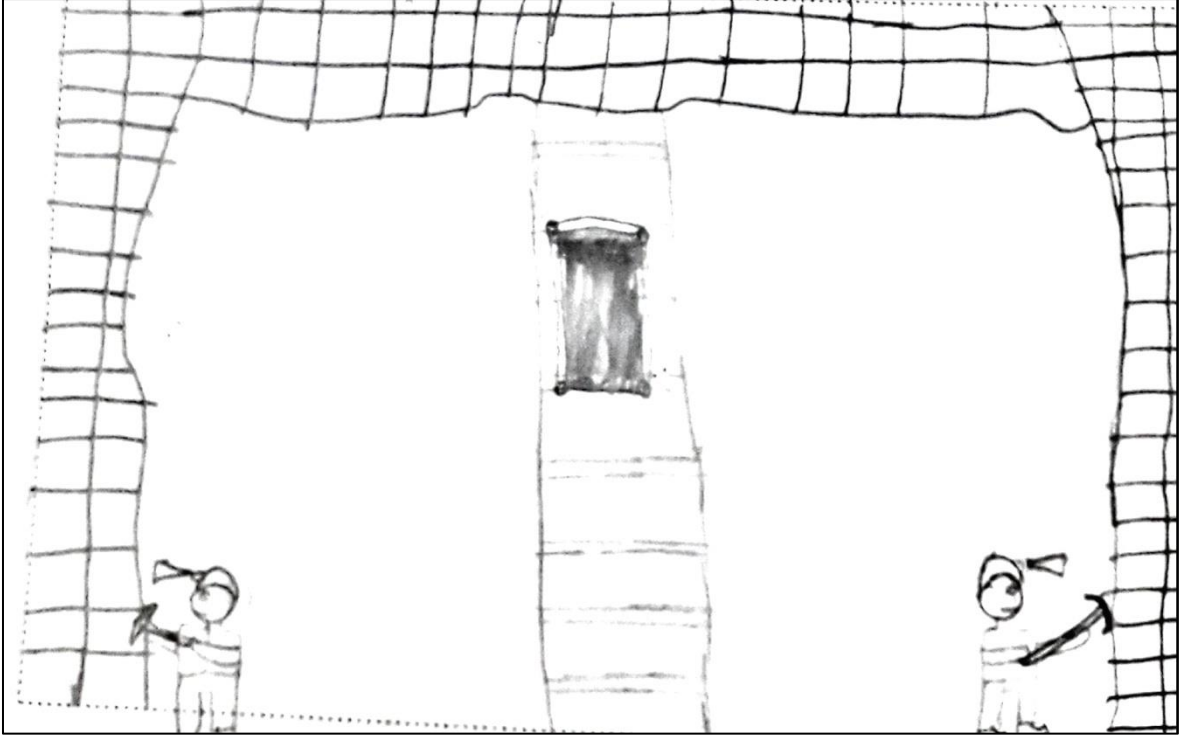
37

“Kömür ekmek gibidir. Çünkü babalarımız madende çalışıp bizlere ekmek getiriyor. (KİK3)”

Şekil 24. KİK3 katılımcıya ait “ekmek” görseli

“Kömür para gibidir. Çünkü madenden çıkartılan kömür ile para kazanılır. (KİK21)”

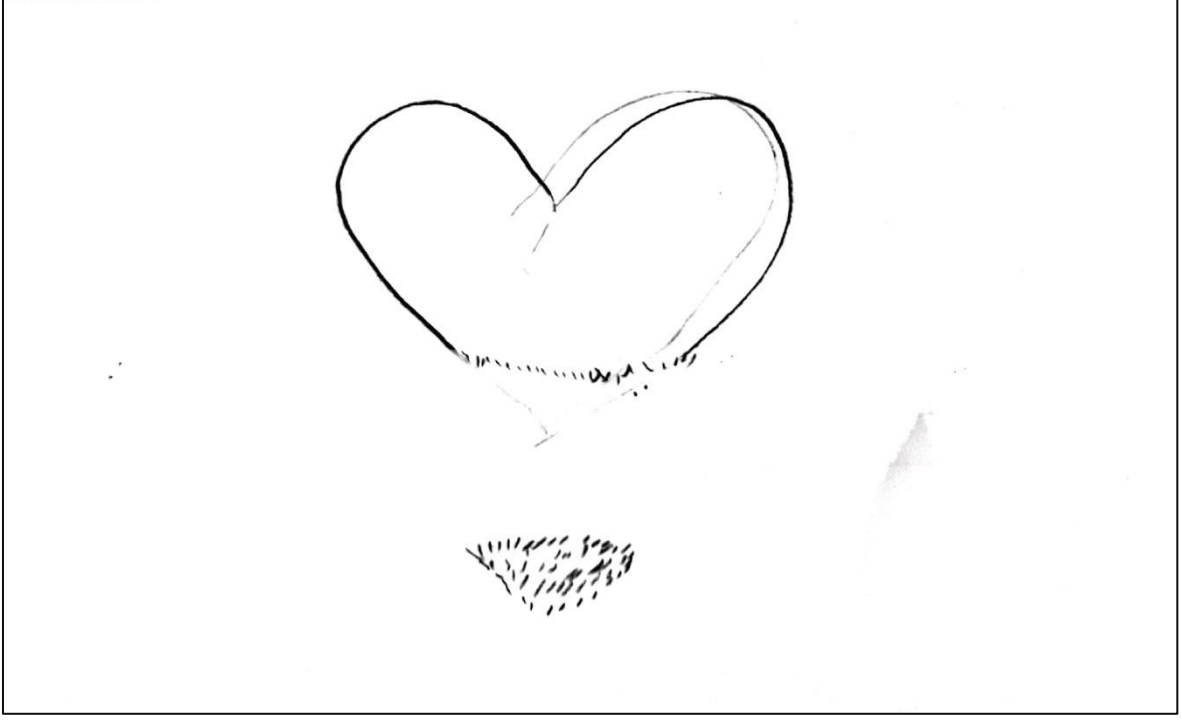

Şekil 25. KİK21 katılımcıya ait “para” görseli

Kategori 5: Fedakârlık

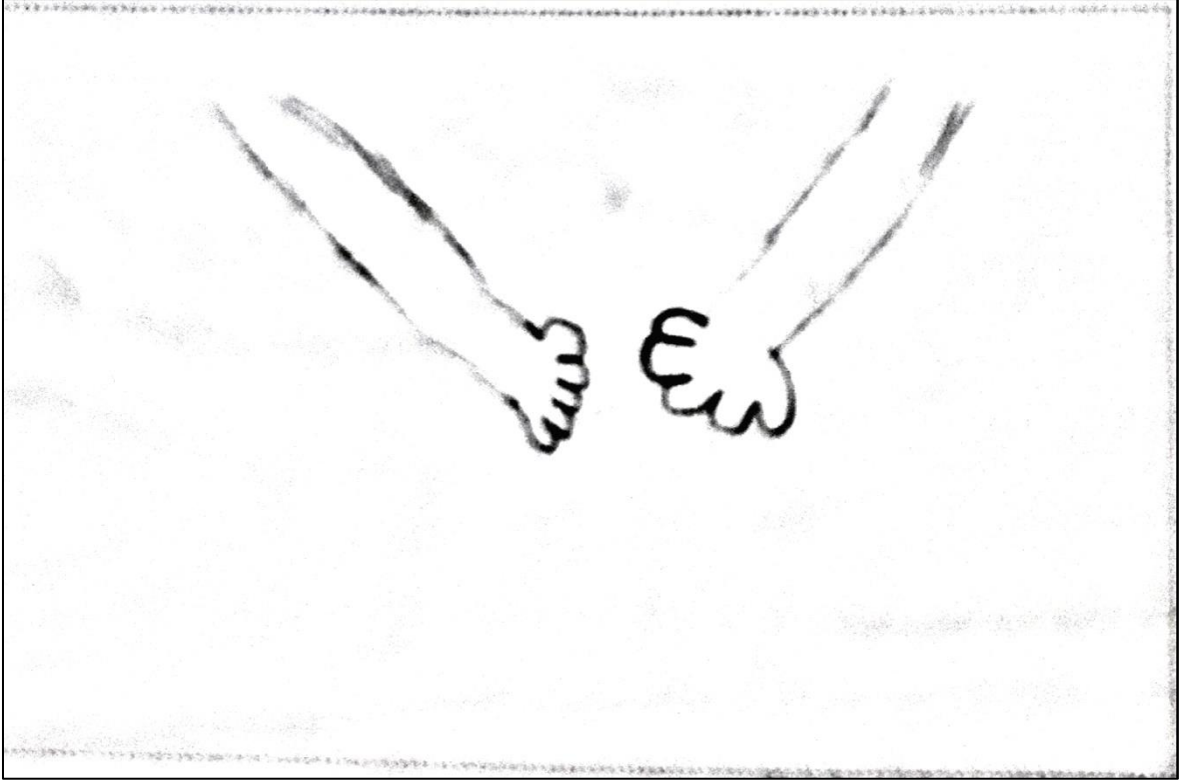
Tablo 6 incelendiğinde “fedakarlık” kategorisinin toplam 3 metafor ve 3 katılımcı (%9.09) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforu bir katılımcı temsil etmektedir. Aşağıda katılımcıların “fedakarlık” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür sevgi gibidir. Çünkü kömür etrafını aydınlattıkça gitgide söner külleri kalır sevgi hiç bitmez sönse bile külleri kalır. (KİK2)”

Şekil 26. KİK2 katılımcıya ait “sevgi” görseli

“Kömür kardeşlik gibidir. Çünkü yansa bile külleri kalır. (KİK17)”

Şekil 27. KİK17 katılımcıya ait “kardeşlik” görseli

Kategori 6: Kolay Elde Edilemeyen

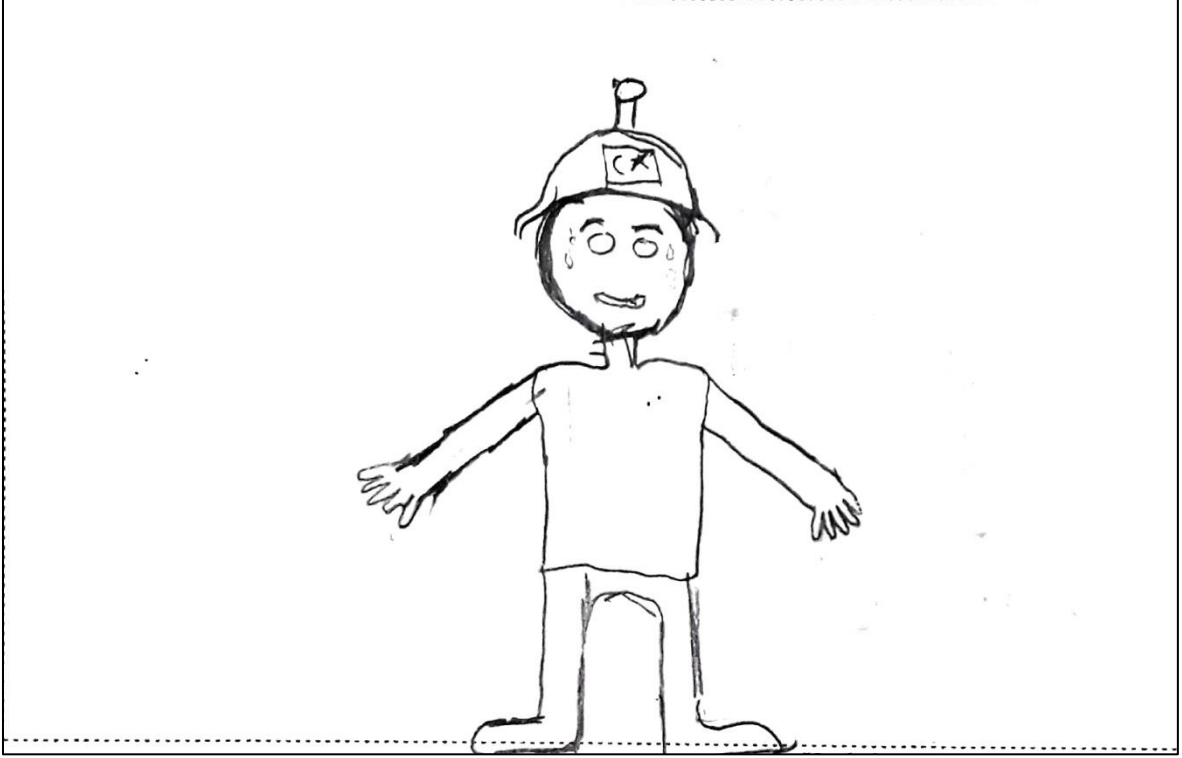
Tablo 6 incelendiğinde “kolay elde edilemeyen” kategorisinin toplam 2 metafor ve 2 katılımcı (%6,06) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforu bir katılımcı temsil etmektedir. Aşağıda katılımcıların “kolay elde edilemeyen” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür emek gibidir. Çünkü kömür çıkarmak için yeraltına girip canla başla çalışıyorlar. (KİK41)”

Şekil 28. KİK41 katılımcıya ait “emek” görseli

“Kömür işçi gibidir. Çünkü işçilerimiz Türkiye'mizi ısıtabilmek için gece gündüz çalışıp terliyorlar. (KİK19)”

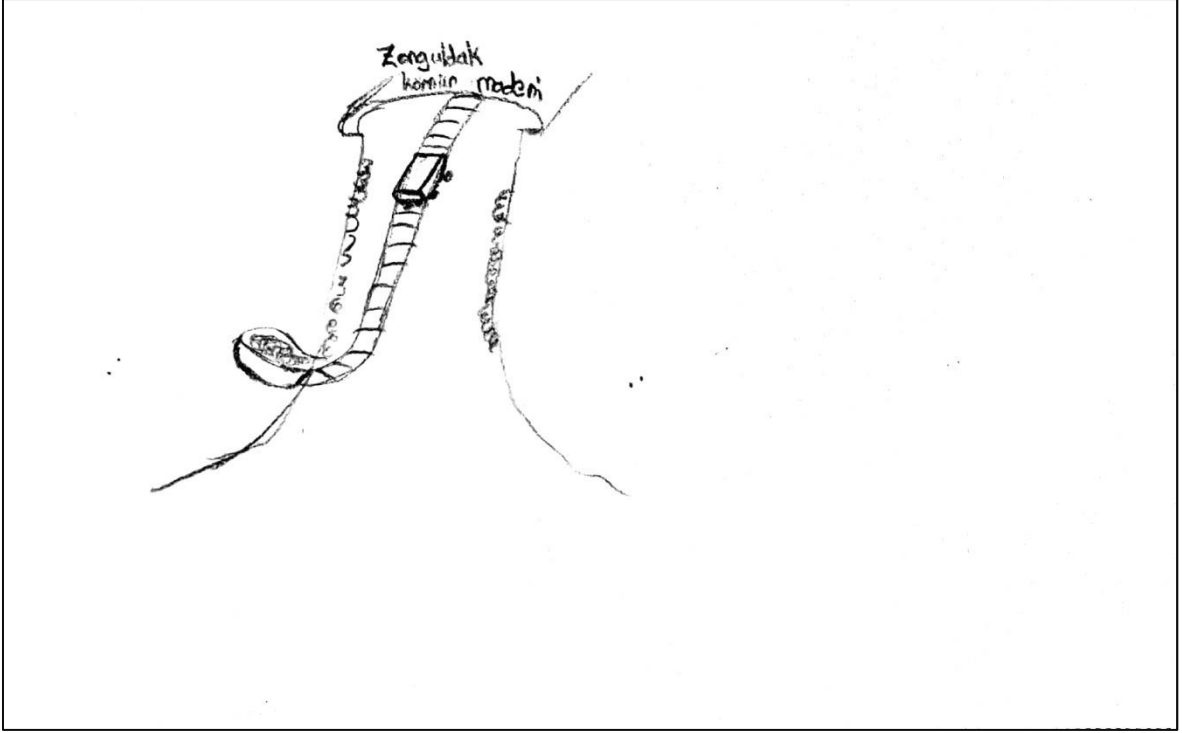

Şekil 29. KİK19 katılımcıya ait “işçi” görseli

Kategori 7: Yaygın Bulunan Olarak

Tablo 6 incelendiğinde “yaygın bulunan olarak” kategorisinin toplam 1 metafor ve 2 katılımcı (%6.06) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “Zonguldak” (f:2) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “yaygın bulunan olarak” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Kömür Zonguldak gibidir. Çünkü en çok kömür Zonguldak’tan çıkar. (KİK16)”

Şekil 30. KİK16 katılımcıya ait “Zonguldak” görseli

“Kömür Zonguldak gibidir. Çünkü kömür en çok Zonguldak madenlerinde çıkar. (KİK14)”

Şekil 31. KİK14 katılımcıya ait “Zonguldak” görseli

Karabük İlinde Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Tablo 8

Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %	Sıra No	Metafor	Frekans (f)	Yüzde %
1	Para	7	16,66	16	Güneş	1	2,38
2	Aile	3	7,14	17	Güvenlik	1	2,38
3	Emek	3	7,14	18	Hayat	1	2,38
4	Ekmek	3	7,14	19	Hayatımızın %80'i	1	2,38
5	İnsan	2	4,76	20	İş	1	2,38
6	Boksör	2	4,76	21	Kalp	1	2,38
7	Akıl	1	2,38	22	Kavgı	1	2,38
8	Babam	1	2,38	23	Taş	1	2,38
9	Canla Başla Çalışmak	1	2,38	24	Vatan	1	2,38
10	Dondurma	1	2,38	25	Umut	1	2,38
11	Duvar	1	2,38	26	Toplum	1	2,38
12	Ekmek ve Su Parası	1	2,38	27	Zorlu iş	1	2,38
13	Gelecek	1	2,38	28	Sağlık	1	2,38
14	Savaş	1	2,38				
15	Güç	1	2,38				
Toplam						42	100

Tablo 7 incelendiğinde, Karabük ilindeki katılımcılar “demir” kavramına yönelik 28 metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforların çoğunluğu (22) yalnız bir katılımcı tarafından geliştirilmiştir. Geriye kalan 6 metafor ise 2-7 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1.5’tir. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “para” (f:7), “insan” (f:2) ve “boksör” (f:2) gelmektedir.

Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Tablo 9

Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Niteliği Bakımından	Babam, Boksör, Dondurma, Duvar, Gelecek, Güç, Hayat, İnsan, Kalp, Taş, Kavga, Sağlık, Vatan, Umut, Zorlu İş, Aile, Akıl	17	20
2	Geçim Kaynağı Olarak	Para, İş, Toplum, Ekmek, Canla Başla Çalışmak, Ekmek ve Su Parası	6	14
3	Kolay Elde Edilemeyen	Emek, İnsan	2	4
4	Toplumsal Değişim Açısından	Güneş, Savaş	2	2
5	Sağladığı Fayda Bakımından	Güvenlik, Hayatımızın %80'i	2	2

Tablo 8 incelendiğinde, Karabük ilindeki katılımcıların “demir” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri göz önüne alınarak 5 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar baz alınarak metaforun gerekçesine göre kategorilendirilmiştir.

Kategori 1: Niteliği Bakımından

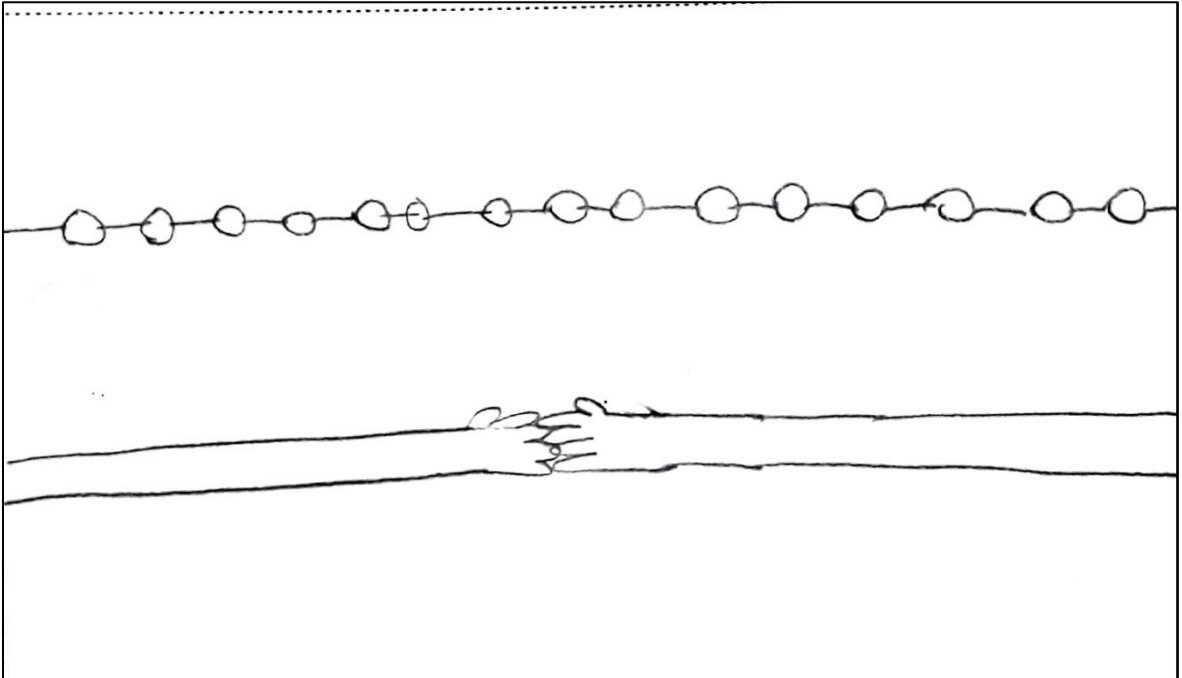
Tablo 8 incelendiğinde “niteliği bakımından” kategorisinin toplam 17 metafor ve 20 katılımcı (%45,45) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “aile” (f3) ve “boksör” (f:2) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “niteliği bakımından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir aile gibidir. Çünkü aile bir araya geldiğinde demir gibi sağlam olur. (KİK10)”

Şekil 32. KİK10 katılımcıya ait “aile” görseli

“Demir vatan gibidir. Çünkü demir kuvvetlidir; paslansa bile kopmaz. (KİK12)”

Şekil 33. KİK12 katılımcıya ait “vatan” görseli

Kategori 2: Geçim Kaynağı Olarak

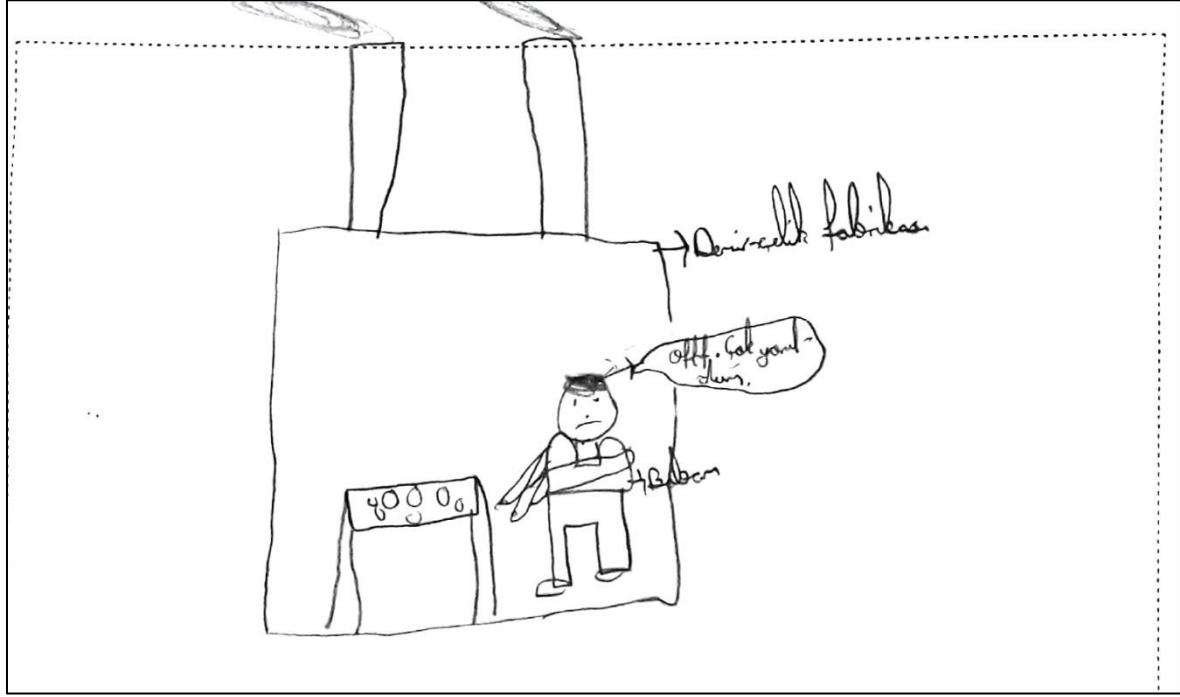
Tablo 8 incelendiğinde “geçim kaynağı olarak” kategorisinin toplam 6 metafor ve 14 katılımcı (%31,81) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “para” (f:7), “ekmek” (f:3) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “geçim kaynağı olarak” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir para gibidir. Çünkü demiri çıkarıp onu işleyip para kazanırız ve ülke ekonomisine katkı sağlarız. (KİK48)”

Şekil 34. KİK48 katılımcıya ait “para” görseli

“Demir canla başla çalışmak gibidir. Çünkü babam demir - çelik fabrikalarında çalışıyor eve geldiğinde yorgun oluyor. (KİK40)”

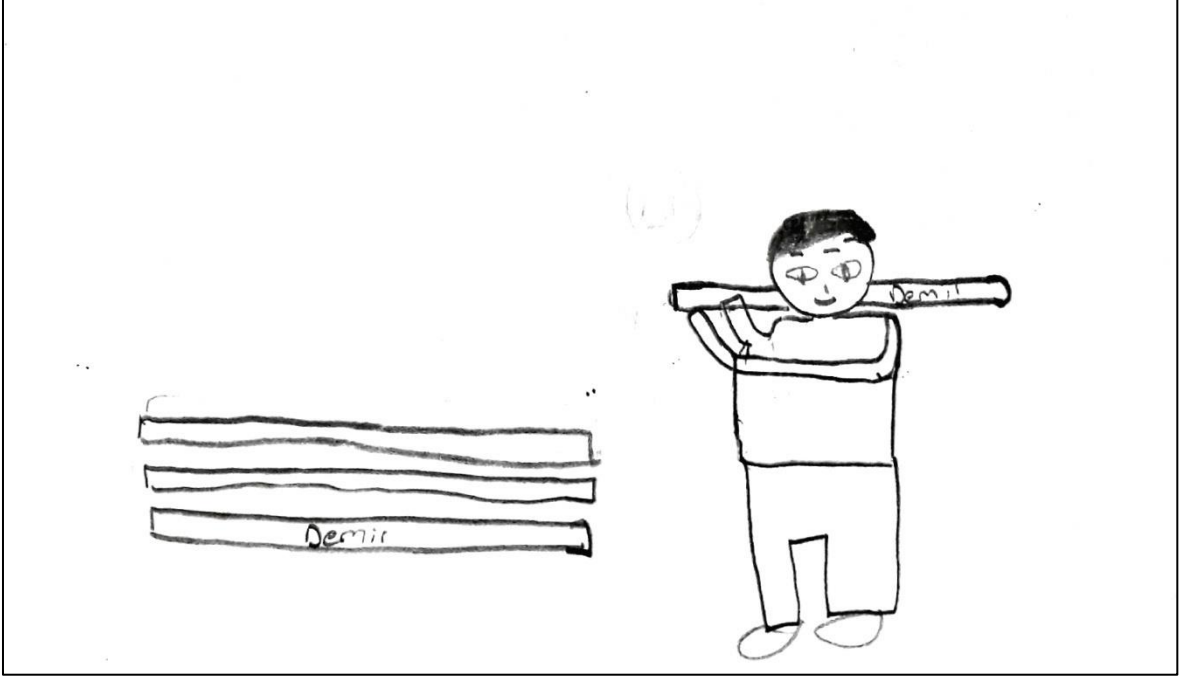

Şekil 35. KİK40 katılımcıya ait “canla başla çalışmak” görseli

Kategori 3: Kolay Elde Edilemeyen

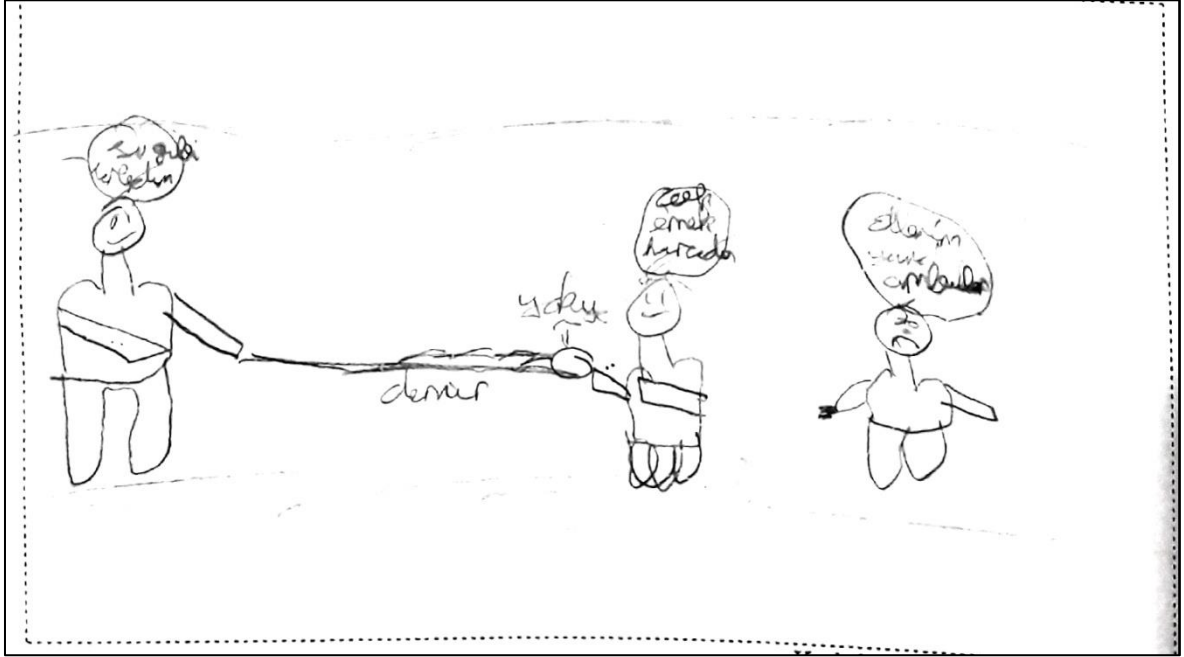
Tablo 8 incelendiğinde “kolay elde edilemeyen” kategorisinin toplam 2 metafor ve 4 katılımcı (%9.09) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “emek” (f:3) gelmektedir. Aşağıda katılımcıların “kolay elde edilemeyen” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir emek gibidir. Çünkü insanlar demir - çeliklerde o demirlerle uğraşarak emek sarf ediyorlar. (KİK11)”

Şekil 36. KİK11 katılımcıya ait “emek” görseli

“Demir emek gibidir. Çünkü oradaki insanlar ölümüne çalışıyor emek harcıyorlar bazen ölüyorlar bile. (KİK43)”

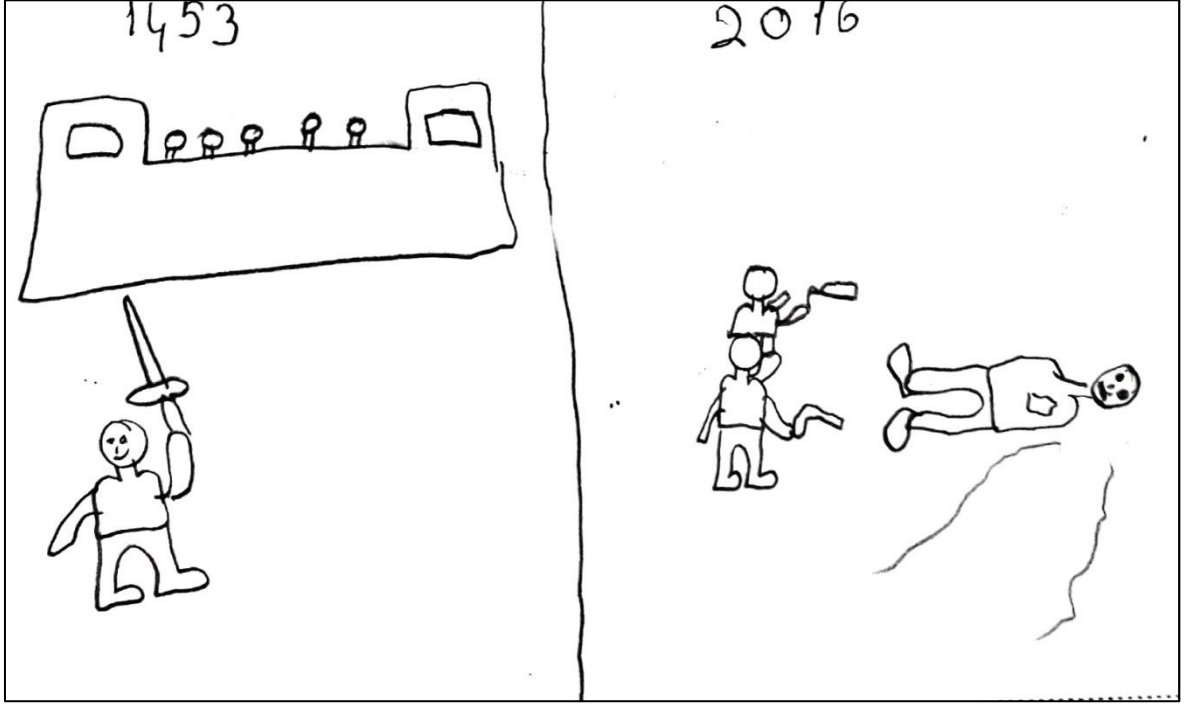

Şekil 37. KİK43 katılımcıya ait “emek” görseli

Kategori 4: Toplumsal Değişim Açısından

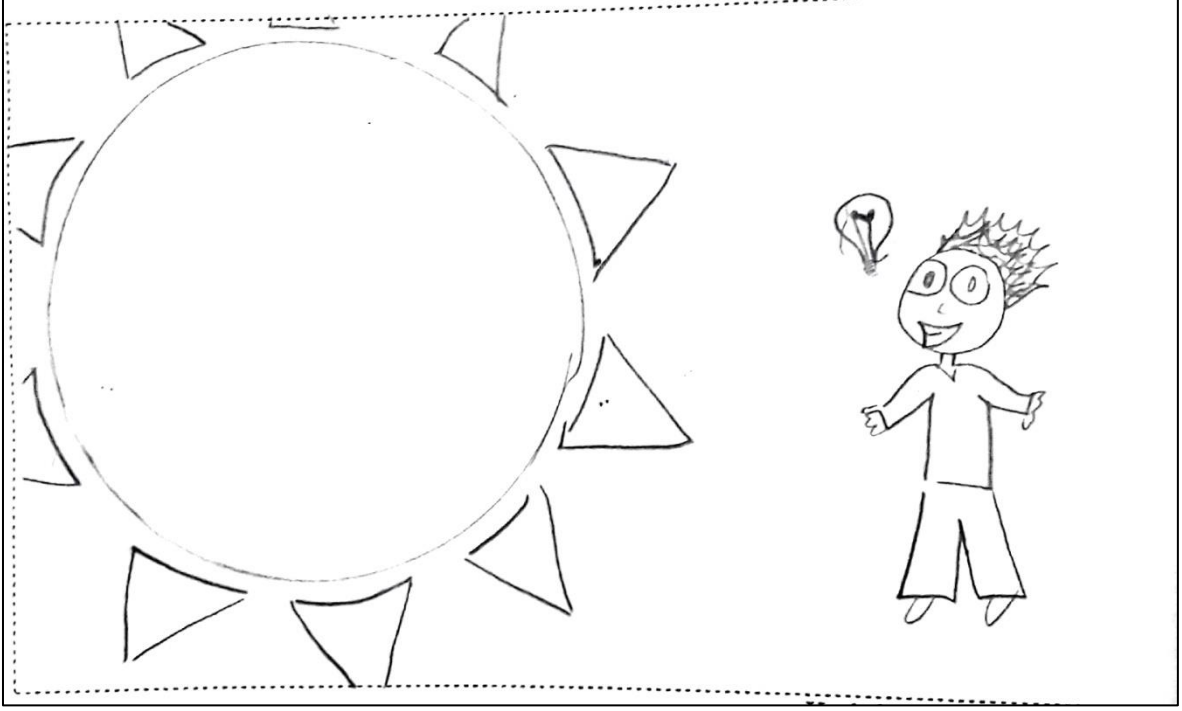
Tablo 8 incelendiğinde “toplumsal değişim açısından” kategorisinin toplam 2 metafor ve 2 katılımcı (%4.54) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her katılımcı bir metaforu temsil etmektedir. Aşağıda katılımcıların “toplumsal değişim açısından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir savaş gibidir. Çünkü eski toplumlarda demirden kılıç yeni toplumlarda demirden silah yapılıyor. (KİK45)”

Şekil 38. KİK45 katılımcıya ait “savaş” görseli

“Demir güneş gibidir. Çünkü insanların bir dönemde aydınlanmasını sağlamıştır. (KİK30)”

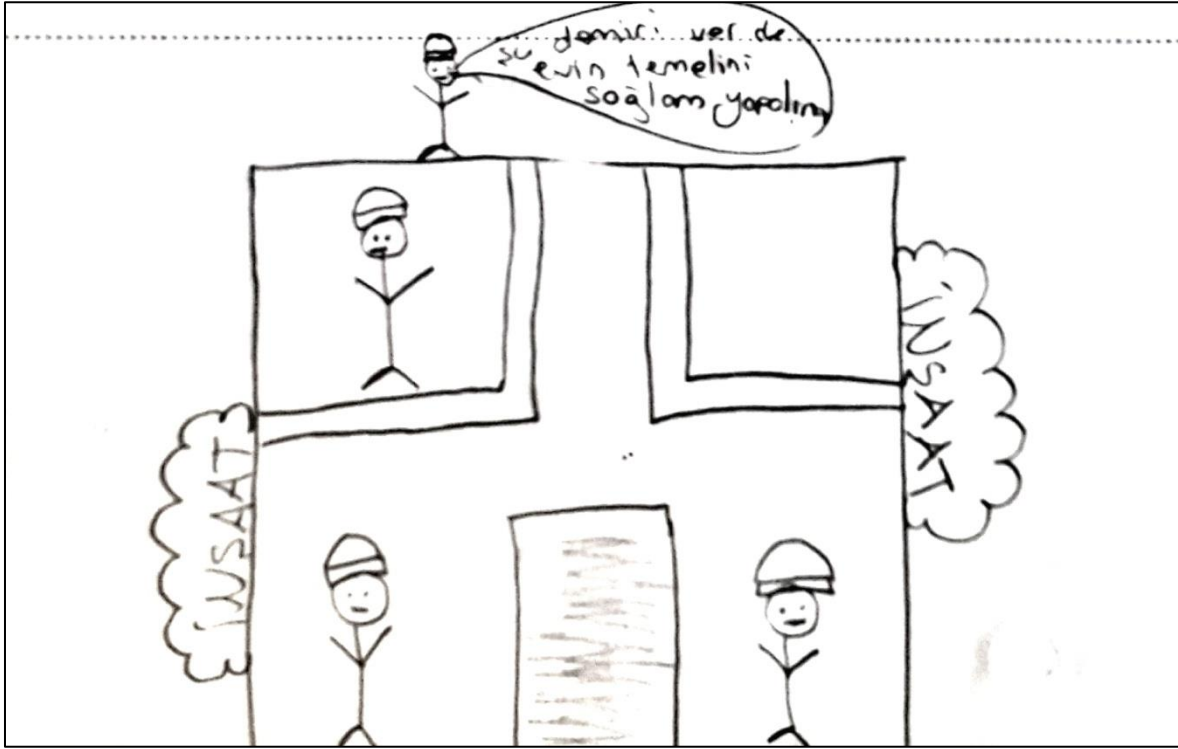

Şekil 39. KİK30 katılımcıya ait “güneş” görseli

Kategori 5: Sağladığı Fayda Bakımından

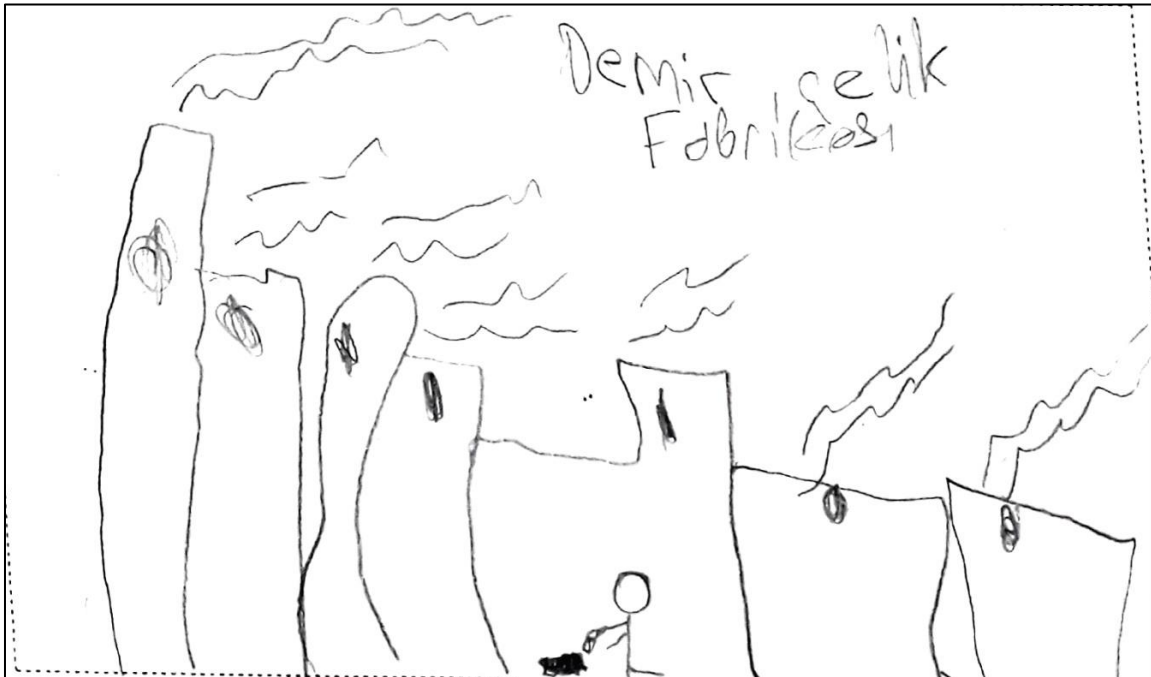
Tablo 8 incelendiğinde “sağladığı fayda bakımından” kategorisinin toplam 2 metafor ve 2 katılımcı (%4.54) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her katılımcı bir metaforu temsil etmektedir. Aşağıda katılımcıların “sağladığı fayda bakımından” kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

“Demir güvenlik gibidir. Çünkü ev yapımında demir kullanılır; güvenliğimiz için evimizi sağlam tutar. (KİK71)”

Şekil 40. KİK71 katılımcıya ait “güvenlik” görseli

“Demir hayatımızın %80’i gibidir. Çünkü kullandığımız çoğu şey demir. (KİK38)”

Şekil 41. KİK38 katılımcıya ait “hayatımızın %80’i” görseli

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulardan elde edilen verilerden yola çıkarak sonuçlar yazılmış, ilgili çalışmalar ile karşılaştırılmış ve ulaşılan sonuçlara yönelik öneriler paylaşılmıştır.

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma

Katılımcıların kömür kavramına yönelik ortaya koydukları bulgular incelendiğinde, kömür kavramına yönelik toplamda 53 geçerli metafor ürettikleri görülmektedir. Kömür kavramına ilişkin katılımcıların geliştirdikleri metaforlar, bu doğrultuda oluşturulan metafor kategorileri ve katılımcılar tarafından çizilen resim/karikatürler (ZİK5, ZİK6, ZİK7) incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun kömürü “geçim kaynağı olarak” şeklinde algıladıkları görülmektedir. *“Kömür para gibidir. Çünkü, insanlar kömür madeninde çalışarak para kazanabilir (ZİK23).”* Bu bulgular doğrultusunda katılımcıların çoğunluğu kömür kavramına yönelik yaklaşımlarının, Zonguldak’ın ekonomik yaşantısında önemli bir tuttuğunu, insanların hayatlarını sürdürebilmeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli olduğunu düşünmüşlerdir. Engin (2004), çalışmasında Zonguldak’ın zengin doğal kaynaklarının, ilin kalkınmasında önemli rol oynadığını, bölge insanının temel istihdam alanı olarak önceliğini koruduğu ve sanayi kenti kimliğini de özellikler çevresinde topladığını ifade ederek yukarıdaki görüşü desteklediği görülmektedir.

Zonguldak ilindeki kömür kavramına yönelik elde edilen diğer sonuçlar ise katılımcıların kömürü “kolay elde edilemeyen ve niteliği bakımından” olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Zonguldak İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Sonuçları ve Tartışma

Katılımcıların demir kavramına yönelik ortaya koydukları bulgular incelendiğinde, demir kavramına yönelik toplamda 34 geçerli metafor ürettikleri görülmektedir. Demir kavramına ilişkin katılımcıların geliştirdikleri metaforlar, bu doğrultuda oluşturulan metafor kategorileri ve katılımcılar tarafından çizilen resim/karikatürler (ZİK18, ZİK20, ZİK26) incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun demiri “niteliği bakımından” değerlendirdiği görülmektedir. “*Demir Hitler gibidir. Çünkü, demir de sert hitler daha da serttir (ZİK12).*” Bu sonuçla Zonguldak ilindeki katılımcıların büyük bir bölümü demirin fiziksel yapısına dikkat çekmiş olup demiri ekonomik bir değer olarak değerlendirmedikleri görülmektedir.

Diğer katılımcıların ortaya koyduğu sonuç ise demiri “sağladığı fayda bakımından ve geçim kaynağı” olarak değerlendirmişlerdir.

Karabük İlindeki Katılımcıların Kömür Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma

Katılımcıların kömür kavramına yönelik ortaya koydukları bulgular incelendiğinde, kömür kavramına yönelik toplamda 33 geçerli metafor ürettikleri görülmektedir. Kömür kavramına ilişkin katılımcıların geliştirdikleri metaforlar, bu doğrultuda oluşturulan metafor kategorileri ve katılımcılar tarafından çizilen resim/karikatürler (KİK9, KİK6, KİK47) incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun kömürü “hayati açıdan” değerlendirdikleri görülmektedir. “*Kömür Soma gibidir. Çünkü, önceden bir maden ocağında patlama oldu çok kişi öldü (KİK4).*” Ülkemizde yaşanan maden ocaklarındaki patlamalar ile göçükler; can kaybı ve yaralanmalara yol açmıştır. Bu durumun Karabük ilindeki katılımcıların zihinlerinde yer ettiği görülmüştür. Yaşar, İnal, Yaşar ve Kaya (2015) tarafından yapılan çalışmada; madencilik kazalarında en çok kaza yer altı kömür ocaklarında gerçekleştiği görülmekte, kömürün yapısı gereği diğer madencilik faaliyetlerine göre daha zor ve riskli olduğu ifade edilmiş, madenciliği üretilecek madene göre farklı açılardan bakılması gerektiği vurgulanmıştır.

Karabük ilindeki katılımcıların geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde diğer bir grubun ise kömürü, “niteliği bakımından” değerlendirdikleri görülmektedir.

Karabük İlindeki Katılımcıların Demir Kavramına Yönelik Sonuç ve Tartışma

Katılımcıların demir kavramına yönelik ortaya koydukları bulgular incelendiğinde, demir kavramına yönelik toplamda 42 geçerli metafor ürettikleri görülmektedir. Demir kavramına ilişkin katılımcıların geliştirdikleri metaforlar, bu doğrultuda oluşturulan metafor kategorileri ve katılımcılar tarafından çizilen resim/karikatürler (KİK10, KİK4, KİK18) incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun demiri “niteliği bakımından” değerlendirdiği görülmektedir. *“Demir vatan gibidir. Çünkü, demir kuvvetlidir, paslansa bile kopmaz (KİK1).”* Bu sonuçla Karabük ilindeki katılımcıların büyük bir bölümü demirin fiziksel yapısına dikkat çekmiş olup demiri ekonomik bir değer olarak değerlendirmedikleri görülmektedir. Bu bölümde ortaya çıkan bir diğer sonuç ise katılımcıların önemli bir bölümü demiri “geçim kaynağı olarak” değerlendirmeleridir. *“Demir toplum gibidir. Çünkü, demir çelik ile 4000 insan geçimini sağlıyor bu da Karabük’ün geçimine katkıda bulunuyor (KİK20).”* Bu sonuca göre ise Karabük ili için Kardemir bir istihdam alanı oluşturmakta, insanların ekonomik yaşantısında önemli bir yer tutmaktadır. Bulungiray (2006) da çalışmasında kurulduğunda köy olan Karabük’ ün, Kardemir sayesinde hızla geliştiği, zamanla bölgede sosyal ve ekonomik hareketliliğin en yoğun yaşandığı illerden birine dönüştüğünü ifade ederek bu görüşü desteklediği görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonucunda öğrencilerin kömür ve demir madeni arasında bir ilişki kurmadıkları gözlenmiştir. Madenlerin sanayi üretiminde hammadde olduğu düşünüldüğünde öğrencilere maden-sanayi arasındaki ilişki vurgulanmalıdır. Üretimin ancak birbirleriyle mümkün olduğu belirtilmelidir.

Sosyal bilgiler dersinde ülkemizin kaynakları ünitesi işlenirken, öğrencilere madenlerin üretim süreçlerini anlatan video/belgeseller izletilmesinin de konunun öğretilmesinde faydalı olacağı bilinmelidir.

Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin, ilgili ünite işlenirken öğrencilere madenlerin çıkarımı ve işletilme süreçleri her yönüyle anlatılmalıdır. Yörelerde çıkarılan ve işletilen madenler bulundukları çevreyi sosyo-ekonomik ve kültürel yönden etkilediği de vurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akça, E., E. (2014) *Doğal kaynakların ekonomik gelişme üzerine etkisi: seçilmiş ülke deneyimleri*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 10(3), 1313-1322.
- Aydın, S. & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Boydak, M. & Demir, C. (2011). Farklı lise türlerine göre öğretmen ve öğrencilerden okul kültürü metaforu algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 106-126.
- Bulungiray, N. (2006). *Özelleştirmenin sosyo-ekonomik etkileri üzerine bir uygulama: Kardemir örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bülent Ecevit Üniversitesi (2015). *Zonguldak ilinde taşkömürü üretiminin ekonomik etki analizi*. https://www.researchgate.net/publication/289345303_Zonguldak_Ilinda_Task_omuru_Uretimnin_Ekonomik_Etki_Analizi sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çalışkan, N. (2013). Kavramsal anahtar modeli ile metafor ve deyim öğretimi. *Bilig*, 64, 95-122.
- Çepni, O. (2013). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan coğrafya kavramlarına ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çetin, T. & Tırpancı, H. (2016). *Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin mevsimlik göçkavramına ilişkin algıları*. 2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı,(Cilt:2),(Editör: Doç. Dr. Muhammet KOÇAK), s, 411-424, Ankara: TES.
- Çetin, T., Kılcan, B., Güneş, C. ve Çepni, O. (2015). Examining secondary school students' perceptions of the concept of migration: A Qualitative study, . *International Journal of Education*, 7 (3) 97-120.
- Doğan, M. (2005). *Büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Pınar.
- Doğanay, H. & Altaş, N., T. (2013). *Doğal kaynaklar*. Ankara: Pegem.
- Doğanay, H. (1998). *Enerji kaynakları*. Erzurum: Şafak.
- Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına ilişkin metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Engin, F. (2004). *Zonguldak'ta sanayileşme ve sosyal değişim (1923-2000)*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eser, İ., N. (1966). *Genel ekonomik coğrafya ders notları*. Ankara: Güven
- Geçit, Y. & Genç, G. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1-19.
- Güven, B. & Güven, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerilerine ilişkin nicel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 503-512.
- İbret, Ü. & Aydınöz D. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin “dünya” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 85-102.
- Karabağ, S., Şahin, S. (2011). *Türkiye beşeri ve ekonomik coğrafyası*. Ankara: Gazi.
- Karabulut, Y. (1999). *Enerji kaynakları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Karakaya, F., M., Midilli, A. & Güven, M., N. (2017). *İlköğretim sosyal bilgiler 6 öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Sevgi.
- Karakuş, U. (2013). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-117.

- Karayığıy, A. İ. & Köksoy, M. (1998). Kömürün oluşumu ve sınıflandırılması. (O. Kural Ed.) *Kömür özellikleri teknolojisi ve çevre ilişkileri* içinde (s. 59-70). İstanbul: Özgün.
- Kılcan, B. & Akbaba, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5(3).
- Kılcan, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretim proqramında yer alan değerlere ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> sayfasından erişilmiştir.
- Ocak, G. & Gündüz, M. (2006).Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının Öğretmenlik mesleği dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının *coğrafya* kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(2), 55-69.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008a). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2008b). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinselimgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbeker, B.N. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 509-522.

- Sadık, F. & Sarı, M. (2012). Çocuk ve demokrasi: ilköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), 48-62.
- Sarı, S. (2006). *Ağır sanayi kuruluşlarının özelleştirilmesinin sosyo-kültürel sonuçları (Karabük örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şahin, C., Doğanay, H. & Özcan, N. A. (2007). *Türkiye coğrafyası(fiziki – beşeri – ekonomik – jeopolitik)*. Ankara: Gündüz.
- Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (t.y.). *Kömür*. <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Komur> sayfasından erişilmiştir.
- Tezcan, M. (2007). *Türkiyedemir madenciliği ve gelecekteki durumun değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Töremen, F., & İzzet, D. Ö. Ş. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Educational Reform*, 13(3), 295-306.
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (2015). Türkiye’de demir cevheri madenciliği [Özel Sayı]. *Madencilik Bülteni*
- Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (2015). *2015 Kömür (linyit) sektör raporu*. <https://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FSekt%C3%B6r%20Raporu%2FSEKT%C3%96R%20RAPORU%202015%2030.06.2015%20SON.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (2018). 2018 Faaliyet raporu. <http://www.tki.gov.tr/depo/file/faaliyet%20raporu/2018faaliyetraporu.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Taşkömürü Kurumu (2015). Taş kömürü sektör raporu. <https://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FSekt%C3%B6r%20Raporu%2FTTK%202015%20Sekt%C3%B6r%20Raporu.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Taşkömürü Kurumu (2018). 2018 Faaliyet raporu. http://www.taskomuru.gov.tr/file/ttk_faaliyet_raporu_2018.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Yaşar, O. (2009). Türk imalat sanayinden lokomotif bir sektör: Demir çelik sanayi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 42-78
- Yaşar, S., İnal, S., Yaşar, Ö. & Kaya, S. (2015). Geçmişten günümüze büyük maden kazaları. *Madencilik*, 54(2), 33-43.
- Yazıcı, N. (2012). Türk dili ve edebiyatı bölümünden mezun öğretmen adayların “edebiyat” hakkındaki metaforları. *Milli Eğitim*, 193, 106-114.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EKLER

Ek 1. Araştırmanın Uygulanması İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Elektronik İmzalı İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/05/2016-E.18538

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 80287700-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı (Ömer
Efkan KUZUCU) Hk.

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Ömer Efkan KUZUCU**, Doç. Dr. Turhan ÇETİN danışmanlığında "**Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Demir ve Kömür Kavramına Yönelik Metafor Alguları**" adlı tez çalışması için Zonguldak İli Gökçebeğ ve Devrek ilçesinde bulunan okullarda uygulama yapmak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Tahir ATICI
Enstitü Müdürü

Evrak Doğrulamak İçin: <https://belgedogrulama.gazi.edu.tr>
Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Tarihî Bina (Rektörlük girişinin arkası) 06500 Teknik
Okullar / Ankara
Tel:0 (312) 202 37 59-63-66-69-70... Faks:0 (312) 202 37 79
e-Posta : egtbil@gazi.edu.tr İnternet Adresi : <http://www.egtbil.gazi.edu.tr/>

Pin: 02332
Bilgi için :Südüz Çelik
Bilgisayar İşletmeni
Telefon No:03122023769

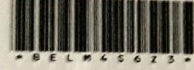
Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. (PIN:02332)

Ek 2. Araştırmanın Uygulanması İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Elektronik İmzalı İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/05/2016-E.18537

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 80287700-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı (Ömer
Efkan KUZUCU) Hk.

T.C.
KARABÜK VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Ömer Efkan KUZUCU**, Doç. Dr. Turhan ÇETİN danışmanlığında "**Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Demir ve Kömür Kavramına Yönelik Metafor Algıları**" adlı tez çalışması için Karabük İli merkezinde bulunan okullarda uygulama yapmak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Tahir ATICI
Enstitü Müdürü

EKLER :

- 1- Dilekçe
- 2- Tez önerisi
- 3- Uygulama yapılacak okullar ve adresleri
- 4- Metafor yoluyla kavramlara ilişkin veri toplama formu

Formata Doğrulama İçin: <https://belgedogrulama.gazi.edu.tr>
Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Tarihli Bina (Rektörlük girişinin arkası) 06500 Teknik
Okullar / Ankara
Tel: 0 (312) 202 37 59-43-44-49-70 ... Faks: 0 (312) 202 37 79
e-Posta: egbil@gazi.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.egbil.gazi.edu.tr/>

Pin: 53702
Bilgi için :Sündüz Çelik
Bilgisayar İşletmeni
Telefon No:03122023769

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. (PIN:53702)

Ek 3. Kişisel Veri Toplama Formu

Değerli Öğrenciler;

Sizlerle yürüteceğimiz bu çalışmada;

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan “**Demir ve Kömür**” kavramına yönelik metaforlar (mecazlar) yoluyla veri toplamak amacıyla oluşturulmuş form yer almaktadır. Bu formlar, sizlerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “**Demir ve Kömür**” kavramı hakkındaki düşüncelerinizi belirlemek için hazırlanmıştır ve hiç bir suretle başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Her bir formda yer alan değere ilişkin metafor (*bir ilgi ve benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz*) oluşturduktan sonra formun altındaki boş bırakılan kutuya o değere ilişkin resim ya da karikatür çizmeniz istenmektedir. Size verilen form üzerine adınızı yazmayınız. Sizlerle olan çalışmamız devam edeceğinden, formdaki bilgilerin kime ait olduğunu öğrenmek adına, sadece okul numaranızı, sınıfınızı ve şubenizi yazmanız yeterlidir.

Çalışmayla ilgili her türlü görüş ve sorularınız için aşağıda yer alan e-mail adresinden bana ulaşabilirsiniz. İlgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ömer Efkân KUZUCU
e-mail: omerefkankuzucu@windowslive.com

Ek 4. Metaforlar Yoluyla Kömür Kavramına İlişkin Veri Toplama Formu

Canlı ya da cansız metafor oluşturabilirsiniz.

Cinsiyetiniz ☐ Kız ☐ Erkek	Okul Numaranız Sınıfınız ve şubeniz.....
--	---

Kömür..... gibidir.

Çünkü;.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(Yazı alanı yetersizse kâğıdın arka yüzünden devam edebilirsiniz)

Aşağıya “Kömür” ile ilgili düşüncelerinizi ifade eden bir resim ya da karikatür çiziniz.

Katkılarınız için teşekkürler 😊

Ek 5. Metaforlar Yoluyla Demir Kavramına İlişkin Veri Toplama Formu

Metaforlar Yoluyla Değerlere İlişkin Veri Toplama Formu

Cinsiyetiniz		Okul Numaranız
☐ Kız	☐ Erkek	Sınıfınız ve şubeniz.....

Canlı ya da cansız metafor oluşturabilirsiniz.

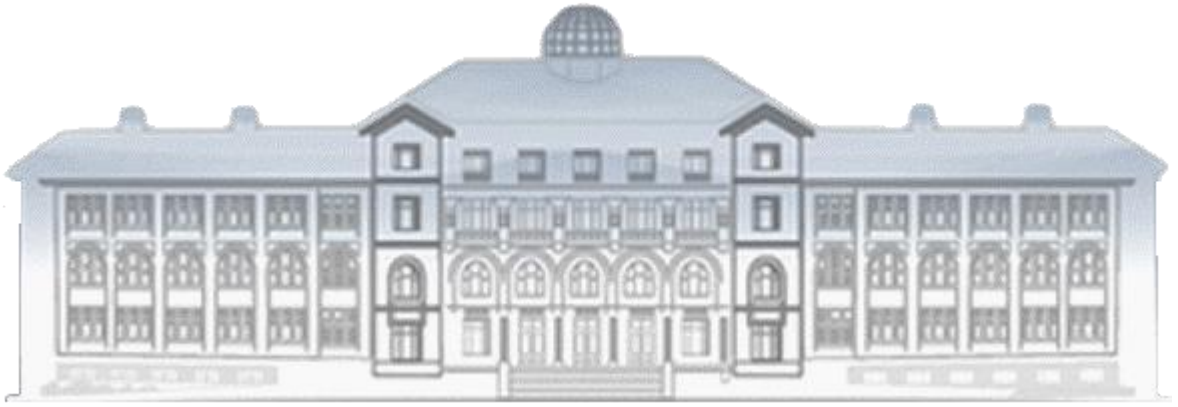
Demir gibidir.

Çünkü;.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(Yazı alanı yetersizse kâğıdın arka yüzünden devam edebilirsiniz)

Aşağıya “Demir” ile ilgili düşüncelerinizi ifade eden bir resim ya da karikatür çiziniz.

Katkılarınız için teşekkürler ☺

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..